ചിത്രനഗരത്തിൽ.

ചിത്രനഗരത്തിൽ.

(സവ്യാഖ്യാനം)

ഗ്രന്ഥകർത്താ

എം. ആർ. കൃഷ്ണവാര്യർ, ബി. എ., എൽ. ടി.

പ്രകാശകൻ

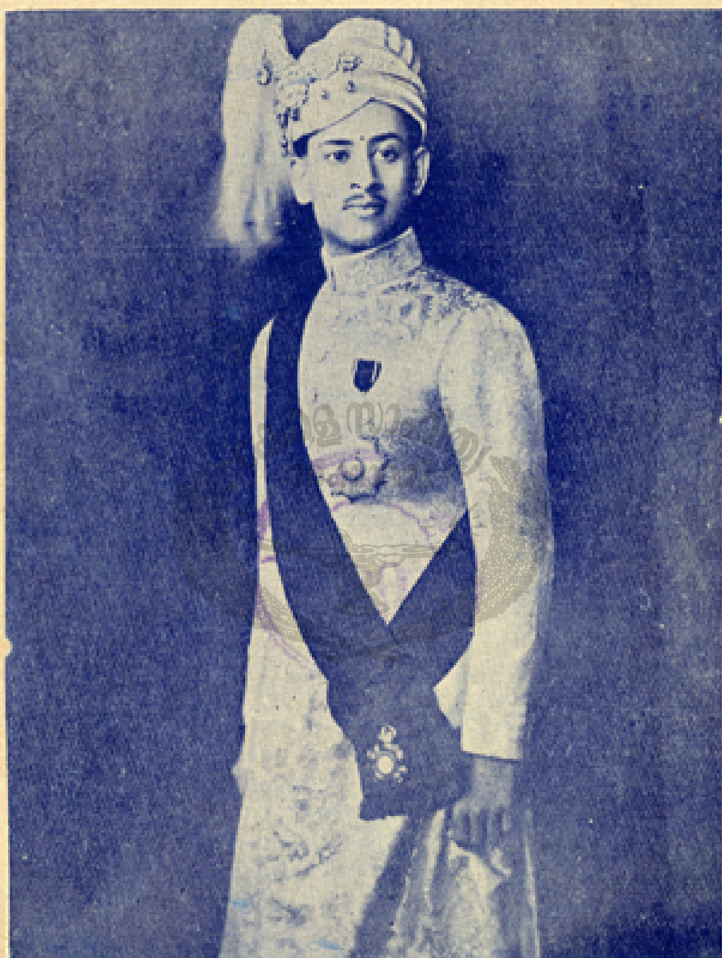
പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള

വി. വി. ബുക്ക്ഡിപ്പോ,

ചാല, തിരുവനന്തപുരം.

1112

[വില [illegible].]

ശ്രീ ചിത്തിര തിരുനാൾ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു്.

ചിത്രനഗരത്തിൽ.

ശ്രീചിത്രാവനീപാലജന്മദിവസാ-
　　നന്ദോത്സവാഘോഷമേ-
ശ്രീ ചിന്നീടുമവർണ്ണ്യ "ചിത്രനഗരം"
　　ചിത്രാഭിരാമം ഇതലോം,
രോചിസ്സേറിയ പൂർവ്വപതാകികളാ-
　　മിശ്രപ്രഭാവസ്സര-
വൈചിത്ര്യത്തൊടുയർന്നുവന്നിതു തല-
　　സ്ഥാനത്തു താൽക്കാലികം. ൧

കച്ചേരിക്കു കിഴക്കുഭാഗമിയലും
　　മൈതാനമേതാദൃശ-
ത്തച്ചേരിന്റെ മിടുക്കുകൊണ്ടിഹ തുലാ-
　　മാസാവസാനാളിയിൽ,
മച്ചേറ്റും മണിമന്ദിരാവലികളോ-
　　ടൊക്കും കുടീരങ്ങളാ-
ലച്ചേതോഹരമാം പ്രദർശനതയെ-
　　ക്കൈക്കൊണ്ടു കൈലാസമായ്. ൨

ഉദ്യോഗസ്ഥമഹാപ്രഭുക്കളുമുദാ-
ത്താദർശസമ്പന്നരാ-
യുദ്യോഗികളുമനേകപൌരതിലക-
ന്മാരും പ്രയത്നിക്കയാൽ,
ഹൃദ്യോൽക്കൃഷ്ടനവീന “ചിത്രപുരി”ഹാ!
പൂമങ്ക പൂമേടയിൽ
പ്രദ്യോതിപ്പതുപോ,ലനന്തപുരിയിൽ
കാണായി കാലോചിതം. ൩

പ്രാകാരാളിയെഴും പ്രവേശനമുഖ-
ദ്വാരത്തിലത്യുത്തമ-
ക്ഷ്മാകാന്താഭ്യുദയോക്തിസിദ്ധ്യുദര-
ശ്രീവഞ്ചിമുദ്രാദിയാൽ
ശ്രീ കാളുന്ന വളച്ചുവാതി,ലൊളി തൂ-
വീടുന്ന തൂവാനില-
പ്രാകാരാതിഥനസ്സുപോലെ, പരിശോ-
ഭിപ്പൂ പതാകാഞ്ചിതം. ൪

ഊരു വാതുക്കലെട്ടെത്താരെ വരിയിലായ്
പന്നൽത്തളിർത്തൈമുള-
കൈവാരിപ്പണിമോടി കാട്ടിന കളിർ-
പ്പൂപ്പന്തൽ നൽപ്പന്തിയിൽ,
സേവാതല്പരരാം പ്രദർശനസഭാം-
ഗങ്ങൾക്കു സൌകര്യമാ-
യാവാസത്തിനൊതുങ്ങി നില്പിതു വട-
ക്കായി വഴിത്താരയിൽ. ൫

ആരാലീ രമണീയഗോപുരകവാ-
　　ടത്തെക്കടന്നാ,ലിട-
ത്താരാമം, ലസദച്ഛചന്ദ്രവളിതാ-
　　കാരത്തിലന്യാദൃശം,
ദ്ദാന്തീതലതാമനീതമഗസങ്ഗാ-
　　ലങ്കാരപൂർവ്വം കലാ-
കാരാവ്യാപൃതഭാവനാവിരചിതം
　　കണ്ടാസ്ഥകൊണ്ടാടിടാം. ൩

ഉദ്യാനത്തിനെതിർവശത്തുയരമ-
　　ഷ്പൂപ്പന്തൽ മായാമനോ-
വിഭ്രാന്ത്യന്നഗാനമണ്ഡപമണി-
　　ശ്രീമണ്ഡനശ്രേണിയാൽ,
ഹൃദ്യാകർഷകമായ് വിളങ്ങി ഹൃദയാ-
　　നന്ദം പ്രവർഷിച്ചുകൊ-
ണ്ടദ്യാപി പ്രഥിതപ്രദർശനജയ-
　　പ്രശ്നം പ്രസംഗിക്കയാം. ൪

ഉത്തുംഗോരുകലശ മേൽപ്പുരയുയ-
　　ന്നാകാശവീഥിക്ക മേ-
ലെത്തുന്നങ്ങുകമോ? വിശാലതരമാ-
　　മോരോ വിതാനങ്ങളാൽ,
മെത്തും ഭംഗിയിണങ്ങി വെൺമണൽ വിരി-
　　ച്ചുള്ളും വിധാനങ്ങളോ-
ടൊത്തുല്ലാസകലാപ്രവീണത തുളു-
　　മ്പുന്നൂ തുലോകമക്ഷിയിൽ. ൫

ഉദ്യൽപലതിയുണ്ടിവ [1] ള്ളിടയിലായ്,
　　ചന്ദ്രക്കറം പാദ്യത്തിനും
ഗദ്യത്തിന്നുമിടയ്ക്കുപോ,ലരിചമൽ-
　　ക്കാരം ചമഞ്ഞതുമേൽ,
സദ്യക്ഷോഗണസാർവ്വഭൌമസദനം-
　　പോലെ സമാരാധ്യമാം-
സദ്യസ്സംസ്കൃതശില്പപ്രദർശന നികേ-
　　തത്തിൽ പ്രവേശിക്കുവാൻ. ൯

വീണ്ടും സ്വാഗതമാംഗ്ലഭാഷയിൽ വിളാ-
　　ജിപ്പൂ വിലാസാന്വിതം
നീണ്ടുള്ളീവഴിമേൽ വിലങ്ങി നിലകൊ-
　　ണ്ടീടും കൊടിക്കൂറയിൽ,
തീണ്ടും സംരേഖനരീതിന്റെ തണലിൽ-
　　ക്കൂടിക്കടന്നുദ്ഭുതം
പൂണ്ടുൽക്കർഷമിയന്ന ചിത്രപുരിയിൽ
　　ച്ചിത്തംകുളിർപ്പിക്കുവിൻ. ൧൦

ആരാമത്തിനകത്തഹംഗ്ലലസ-
　　ദ്വൃത്താകൃതിശ്രീയണി-
ഞ്ഞാ രാജന്യഭടർക്ക് സൈനികകഥാ-
　　വാദ്യങ്ങൾ വായിക്കുവാൻ
വാരാന്തമ്പിളിപോലെ വാനിലൊളി വീ-
　　ശീടുന്ന പൊൻതാമര-
ത്താരപ്പൊയ്കയിലെന്നപോലെവരുക കളി-
　　ത്തട്ടിക്കലാശാലയിൽ. ൧൧

---

1 ഉദ്യാനത്തിനും പന്തലിനും ഇടയിൽക്കൂടി.

നാനാഭേരിമൃദംഗനാദസഹിതം
നാഗാംഗനാഗസഞ്ചര-
ദ്ധ്വാനാരോഹരസാവരോഹമധുരാ-
ലാപം മദോല്ക്കർഷദം
സേനാനായകവൃന്ദമത്ര തുടരു-
ന്നേരം തുളുമ്പും മനഃ-
പീനാവാര്യവികാരമാർന്നു വിഷമി-
ക്കുന്നു വിനോദാർത്ഥികൾ. ൧൫

സേനാനായകബാലവേത്രമിളകി-
ത്താണാശു താളത്തിനൊ-
ത്തുന്നാഭേതമുയർന്നിട്ടന്നൊരു മുര-
ളീ മുഗ്ദ്ധവാദ്യാരവം,
ഗാനാലാപപുരസ്സരം മധുരപീ-
യൂഷപ്രവാഹം തല-
സ്ഥാനാനന്തപുരിക്കകത്തിഹ നിറ-
യ്ക്കുന്നു നിശാശ്യാമയിൽ. ൧൬

വൃദ്ധർക്കീശ്വരഭക്തി, വീരവനിതാ-
ജാതർക്കു ജാതീയമാം
യുദ്ധപ്രീതി, യുവാക്കളിൽ സ്മരകലാ-
ബോധോദയസ്പന്ദനം,
സിദ്ധർക്കുന്നത തത്വചിന്തനവുമീ-
യാംഗ്ലേയമേളം സ്വതഃ-
സിദ്ധപ്രേരകശക്തികൊണ്ടിഹ വളർ-
ത്തുന്നു വളം ഭുവിമേൽ. ൧൭

മേലായ്മേളവിനോദമേദുരകടീ-
    രത്തിന്നു കൂലങ്കഷ-
ശ്രീലാവണ്യമെഴും ത്രിശാലകൾ വിശാ-
    ലാന്തഃപ്രണാളങ്ങളിൽ,
ലീലാസ്നാനവിധാനയന്ത്രഘടനാ-
    സംഭാരസംഭാവിത-
ജാലാലംകൃതമായി നില്പതു സമീ-
    ക്ഷിക്കുന്നു സന്ദർശകർ. ൧൩

വെള്ളിക്കമ്പികളെന്നപോലെ വെളിവായ്
    വേഗത്തിൽ വെൺതോണികൾ-
ക്കുള്ളിൽ പ്രസ്രവണക്കുഴൽച്ചുഴികളിൽ-
    ക്കൂടിപ്പയോധാരകൾ
തുള്ളിച്ചാടി വളഞ്ഞു വാനിലുയരെ-
    ക്കേറിത്തകർന്നുല്ലസൽ-
ത്തുള്ളിത്തൂമഴ പെയ്തിടുന്നിതു തുലാ-
    മാസാവസാനോചിതം. ൧൪

ധാരാവാഹികളാം പ്രണാളികൾവഴി-
    ക്കത്യന്തസൂക്ഷ്മായത-
ദ്വാരാവിഷ്കൃതകോഷ്ണകോമളപയോ-
    ബിന്ദുപ്രയോഗങ്ങളാൽ
ധാരാളം ജലപാതശീകരസുഖ-
    സ്നാനാർത്ഥമുണ്ടായതാ-
മാ രാജോചിതസംവിധാനമവിടെ-
    ക്കാണാമമൂല്യം തുലോം. ൧൫

ഭേദാലംബാകലാഭിവൃദ്ധിനിരത-
ന്മാക്കുള്ള നിർവ്യാജമാ-
മാദരാദർശവിശേഷമത്ര സഫലീ-
ഭാവം സമീപിക്കയാൽ,
ആശാസ്യാസനദർപ്പണോപകരണ-
സ്തോമാലയം നാട്ടിലു-
ള്ളാശാരിപ്പണിതന്റെ മേന്മ വെളിവാ-
ക്കുന്നു വെളിപ്പന്തലിൽ. ൰൮

അന്തേവാസികളൊക്കയും പ്രതിഫലി-
ക്കുംമാറു നിർമ്മായമായ്-
ച്ചിന്തേറിട്ടു മിനുക്കി നല്ല മിനുസപ്പൂ-
ച്ചെണ്ണ പൂശിക്രമാൽ,
ചിന്ത, താവകഭാവനാനുഗമോ-
മൌജ്ജ്വല്യമെന്നും പുതു-
ച്ചന്തക്കിൽപ്പലകട്ടിൽമേശകൾ കിട-
ക്കുന്നു [1] "കടൽക്കാഴ്ചയിൽ". ൰൯

തണ്ടാരിന്റെ മനോഹരാകൃതിയെഴും
കാഴ്ചപ്രധാനസ്ഥല-
ത്തുണ്ടാരാലിഹ ദക്ഷിണാഭിമുഖമായ്
ശൃംഗാരശൃംഗങ്ങളിൽ,
കൊണ്ടാട്ടം പല വർണ്ണമേറിയ കൊടി-
ക്കൂട്ടങ്ങൾ പാറിപ്പതാം
രണ്ടാമുത്തരചക്രവാളമഴവി-
ല്ലൊപ്പം മഹാതോരണം. ൨൰

---

1 Sea View.

ത്തുമ്പിക്കയ്യൊത്തപോലുയർന്നി വരുതാം
ചന്ദ്രകലയ്ക്കൊപ്പമാം
കൊമ്പിന്മേൽ മലർമാലചാർത്തിയ മഹാ-
മാതംഗയുഗ്മത്തിനാൽ,
ഞാമ്പിൽ സേവിതമായ കംബുകലികാ-
ചിത്രം വളപ്പിന്റെ നേർ-
മുമ്പിൽക്കാണ്കെ, സമുദ്രവഞ്ചിവസുധാ-
സംബന്ധമുദ്രായിതം. ൨൭

മാണിക്യദ്യുതിയാർന്ന തോരണമതിൽ-
ക്കെട്ടിന്റെ മായാമണി-
ത്തൂണിന്മേൽ മൃഗപക്ഷിനാഗലതികാ-
പുഷ്പപ്രതിച്ഛായകൾ
കാണിക്കിമ്പമുയർത്തിടുംപടി കലാ-
കാരന്ത കൈകവേലയിൽ
ത്രാണിപ്രാഭവമെത്രയെന്നു തെളിയി-
ക്കുന്നു തെളിച്ചത്തിനാൽ. ൨൮

വല്ലീബാലതരുക്കൾ നട്ടുചിതമാം
ശുശ്രൂഷണത്താൽ വള-
ർന്നല്ലീഢാഭയൊടൊത്ത ഗോപുരപുരോ-
ഭാഗത്തു പൂച്ചട്ടികൾ,
നല്ലീ നാഗരികപ്രദർശനകലാ-
രംഗത്തിനേറെക്കറെ-
സ്സല്ലീലോപചയപ്രതീതിയുളവാ-
ക്കീടുന്നു നോക്കീടുകിൽ. ൨൯

പോകാം വാതിൽകടന്നു, കാഴ്ച കവിതേ,
        കണ്ടീടുവാനായ്"; പ്രഫു-
ല്ലാകാംഭോജദളങ്ങൾപോലെ വിലസും
        ശാലാവിഭാഗങ്ങളിൽ,
ആകാശത്തു പകലെന്നിറത്തിലമര-
        ന്നാളങ്ങൾപോലെ, ശ്ലേ-
ഷ്ലോകാംഗങ്ങളിലെന്നപോലെ, പരിശോ-
        ധിക്കാം പദാർത്ഥങ്ങളെ. ൧൩

സവ്യാരംഭങ്ങളെയും, സമുദാ-
        യോല്ലംഘിമാർഗ്ഗത്തിലൂ-
ടവ്യാജം ത്വരിതാഭിരാമതരണം
        ചെയ്യുന്ന തന്വംഗിമാർ
ദിവ്യാനേകകലാപരോപകരണാ-
        ലങ്കാരപൂർവ്വം, ഗുണ-
ദ്രവ്യാകർഷകരംഗമാക്കിയനിശം
        കാട്ടുന്ന കോട്ടംവിനാ. ൧൪

നേത്രാകർഷകമായ നേരിയ മലർ-
        പ്പട്ടിൽപ്പലമാതിരി-
സ്തോത്രാഹാര്യവിരംഗകല്പലതികാ-
        മഞ്ജുപ്രസൂനങ്ങളാൽ,
സൂത്രാലേഖനകർമ്മചാതുരി തുലോം
        കാണിച്ചു തുന്നൽക്കലാ-
ക്ഷേത്രാരാദ്ധ്യമഹത്വമിക്കതിരണി-
        പ്പൂപ്പന്തൽ കൈക്കൊൾകയാം. ൧൫

മഞ്ജുൽക്കാന്തികളാൽ മനോജ്ഞതരമാം
    മഞ്ഞപ്പടത്തിൽപ്പൂത്ത-
ത്തയ്യൽക്കാന്തികൾചേർത്ത മുഗ്ദ്ധശരബാല-
    ശ്രീമുത്തുരത്നങ്ങളിൽ,
ചെയ്യപ്പെട്ട വിചിത്രചിത്രശലഭാ-
    ലങ്കാരമേറ്റും മണി-
ത്തയ്യൽസ്സാരികളങ്ങുമിങ്ങുമിവിടെ-
    ത്തൂങ്ങുന്ന തുംഗാഭമായ്. ൨൧

കോലാട്ടത്തിന്ന തക്കക്കോലുകൾ പലേ
    വർണ്ണത്തിൽ, വർണ്ണങ്ങളിൽ
ചേലാളും ചെറുകന്ദുകങ്ങൾ, ചെളിയിൽ
    ചെയ്തുള്ള ചെണ്ടപ്പൂക്കൾ,
ലീലാഹാര്യമൃഗചിത്രങ്ങൾ—ഇവ
    സ്ത്രീവാസനാവൈഭവ-
ജ്ജ്വാലാവിഷ്കൃതസാധനങ്ങൾ—പലതും
    പാർക്കാമിതേ പന്തലിൽ. ൨൨

തത്സാമഗ്രികളെ പ്രദർശനകലാ-
    സത്തത്തിലാത്മാർത്ഥമാ-
മുത്സാഹത്തൊടു കാത്തു രാപ്പകലിതു-
    ന്നീടുന്ന രണ്ടമ്മമാർ,
ഹൃത്സാരസ്യസുമന്ദഹാസവിനയോ-
    പേതം കലാപോഷണ-
പ്രോത്സാഹത്തിന്ന കാണികൾക്കമുളവാ-
    ക്കീടുന്നിതുത്തേജനം. ൨൩

ആപാരാഗ്രമനന്യശോഭ തിരളു-
    ന്നിപ്പന്തലിൽ [1] 'കൌതുക-
വ്യാപാര'ങ്ങളിലെപ്പെട്ടാനധികമാ-
    മാസക്തിയോടാദരാൽ,
ശ്രീപാറുന്ന വിശാലനേത്രകൾ വിലോ-
    ലാപാംഗഭംഗോച്ചനാ-
വ്യാപാരച്ഛവി വീശിടുന്നിതു വരി-
    ക്കാനുള്ള വസ്തുക്കളിൽ. ൩൭

ബാലാബാലകരോടുകൂടിയബലാ-
    വൃന്ദം ബലാദശ്ചര്യമാ-
മീ ലാവണ്യമെഴും പ്രദർശനകലാ-
    ശാലസ്ഥകത്തെത്തിയാൽ,
വേലാതീതകുതൂഹലപ്രകടനം
    പ്രത്യക്ഷമാകുന്നു, സ-
ല്ലീലാമോദനമായ പാവകൾ തുട-
    ങ്ങീടും പദാർത്ഥങ്ങളിൽ. ൩൮

മാതാവാത്തമകന്നു കന്ദുകമെടു-
    ക്കുന്നു, മകൾക്കുത്ത-
ശ്രീതാവുന്നൊരു സാലഭഞ്ജിക കൊടു-
    ത്തീടുന്നു കൊഞ്ചിക്കുവാൻ,
ശോഭാതാമ്രമണിപ്രവാളരചിത-
    ത്തുമാലകൾക്കല്ലേട-
സ്ഫീതാശാവശരായടുത്തു വിലപേ-
    ശുന്നു വിശാലാക്ഷികൾ. ൩൯

1 Fancy sale.

കേയൂരാംഗദകങ്കണങ്ങളധികം
സൌരഭ്യകേദാരമാം
മായൂരാഞ്ചിതപിഞ്ഛകൾക്കെതിർമുടി-
ക്കെട്ടിൽക്കടിപ്പിക്കുവാൻ,
പീയൂഷാംശുകലാവിലാസമിയലും
രത്നങ്ങൾ, രമ്യായത-
ശ്രീയേറും ശബളാഗുച്ഛമാലകളും
കാണാമിതേ കക്ഷ്യയിൽ. ൩൩

അല്ലിത്താരലെഴും കൊലുസ്സുകളര-
ഞ്ഞാണങ്ങൾ വളകളിൽ-
ക്കല്ലിൽക്കെട്ടിയ മോതിരങ്ങൾ, കനക-
ശ്രീകങ്കണശ്രേണികൾ,
വല്ലിത്താങ്കവതാംസ്സുവർണ്ണവിലസ-
ന്മാല്യങ്ങൾ, കല്യാണവാർ-
മല്ലിപ്പൂമണികണ്ഠലങ്ങൾ;—വിലസു-
ന്നന്യത്ര വീക്ഷിക്കുവിൻ. ൩൪

തൃക്കായുള്ളൊരു തുംഗശൈലനിരയെ-
ക്ഷത്തിന്നുള്ളച്ചെത്തുമ-
ട്ടൂക്കാർമേഘനിറം പുലർന്ന സലിലം
കാളുന്ന കാളിന്ദിയിൽ,
ഊക്കായ് പായുമൊഴുക്കലച്ചു ചെടിതൻ-
ച്ചാർത്തുമണം ചേർത്തു മേൽ-
ത്തെയ്യാനായഴകുള്ള സോപ്പുകളതാ
വില്ക്കുന്നു വിജ്ഞാപകർ. ൩൫

തുംഗാകല്ലതുഷാരശൈലഗുഹയിൽ
ശ്രദ്ധാനരാഗസ്സരൻ-
സംഗാസക്തിയെഴും മൃഗങ്ങൾ, മൃഗയാ-
സംരംഭസംഭ്രാന്തിയിൽ,
അംഗാരായുധശക്തിയെ,റ്റുയിരണ-
ങ്ങളൊപ്പോട്ടപേക്ഷിച്ചതാം
ശൃംഗാരാസ്പദനാഭിതൻ പരിമളം
പാറുന്നിരിപ്പന്തലിൻ. ൩൭

ദിവ്യാരാമതലപ്രഫുല്ലസുമനാ-
സ്സമ്മർദ്ദിതാരാത്തജക-
ദ്രവ്യാമോദരസാവഹ സ്ഫടിക സൽ-
പാത്രങ്ങൾ നേത്രങ്ങളിൽ,
അവ്യാജാത്മകുതൂഹലാ ന്നിഴലി-
ച്ചുന്നൊട്ടു നോക്കി ത്രപാ-
ച്ഛവ്യാകല്പകളായവയ്ക്കു വിലവെ-
യ്ക്കുന്നു വിനതാസ്യകൾ. ൩൮

വ്യാലോലാസവവാസനാധനഗള-
ധമ്മില്ലതൈലം മിള-
ല്ലീലാപാസനകേശമാർജ്ജനികളോ-
ടൊപ്പം കളിർക്കപ്പിയിൽ,
ചേലോടൊത്തു വിലയ്ക്കു വാങ്ങി മടിയിൽ.
ച്ചേർക്കുന്നു, ചെമ്പൊൽക്കണം-
കാലോളം കരിവാർക്കുഴൽത്തഴ കവി-
ഞ്ഞെത്തുന്ന കല്യാണിമാർ. ൩൯

സൌരഭ്യാതിശയത്തൊടും സഹജമാം
സൌന്ദര്യസമ്പത്തണി-
ഞ്ഞൊരംഭോജകളായ പത്മിനികളാം
പത്മാക്ഷിമാരാസ്യകൾ,
പാരം ഹന്ത! സുഗന്ധവൃത്തിമപരാ-
ഗത്തിൽ ഭ്രമിക്കുന്നു; സം-
സാരഗ്രസ്തരിലാർക്കുതന്നെ യഥവാ
സന്തൃപ്തി സംഭൃതിയിൽ. ൩൯

മായാവൈദ്യുതശാസ്ത്രചിന്തകമഹാ-
നിഷ്ണാതരാകും മനോ-
വ്യായാമാർജ്ജിതശക്തിപെററ പരിണാ-
മത്തിൻെറ രൂപങ്ങളിൽ,
ജ്ഞേയാനേകമനോജ്ഞയന്ത്രഘടനാ-
വൈചിത്ര്യമന്യത്ര, നാ-
ല്ലീയാനന്ദമയപ്രദർശനകലാ-
രംഗത്തു കാണപ്പെടാം. ൪൦

ഇഷ്ടാശ്ലേഷരസാനുകൂലമവിടെ-
ശ്ശീതോപചാരക്രിയാ-
ദിഷ്ടാനം പ്രകടീകരിച്ചിളകിയാ
ടീടുന്നിളംകാററുകൾ,
പുഷ്പാമോദമൊടൊത്തുകൂടി വിതറി-
ച്ചീടുന്ന വിദ്യുൽഗുണാ-
കൃഷ്ടാന്ത്യാളുശതാലവൃന്തനികര-
ത്താലക്കാററങ്ങളാൽ. ൪൧

ശുദ്ധാച്ഛസ്ഫടികത്തിലാരചിതമാം
ഗോളങ്ങൾ ഗോളകസ്ഥസം-
ബന്ധോദയാബലസൂക്ഷ്മതന്ത്രികൾവഴി-
ക്കെത്തും തടിച്ഛക്തിയാൽ,
ആലോപള്ളുല്ലസത്തിചന്ദ്രികളെ-
പ്പോലും ജയിക്കുന്നതാം
ശുദ്ധാനാചിതദിവ്യദീപനിരയായ്
മാറുന്ന മാതുലുങ്ഗകം. ൩൧

ഈയാശ്ചര്യകരപ്രദർശനകുടീ-
രത്തിങ്കലെത്തിടി നി-
ന്നായാസപ്പെട്ടമാറു നോക്കിയനവ-
ദ്യാനേകയന്ത്രങ്ങളിൽ,
മായാവൈദ്യുതശക്തിതന്റെ മഹിത-
വ്യാപാരസൂക്ഷ്മക്രമാ-
പായാഗാധരഹസ്യസാരമഖിലം
സമ്യക്ക് പഠിച്ചീടുവിൻ. ൩൨

കൂടാരങ്ങളിതൊട്ടുചെറ്റു കുറവും
മറ്റുള്ള കുറ്റങ്ങളും
കൂടാതെ കുളുർകാവലോകനസമ-
ർത്ഥാദ്യത്പദാർത്ഥങ്ങളാൽ;
വാടാമല്ലിമലർക്കൊടിക്കുടിലുകൾ-
ക്കൊപ്പം വസന്തോത്സവാ-
ഠാടാഡംബരപൂർവ്വകം പരിലസി-
ക്കുന്നു പരാഹ്നങ്ങളിൽ. ൩൩

സ്ഫാരോത്സാഹപുരസ്സരം ഭ്രമരിപോ-
        ദ്യാനഭുവിൽ കലാ-
ഗാരോത്സംഗതലത്തിലെക്കണ്ണുകളേ-
        റ്റീടും കുടീരങ്ങളിൽ,
ആരാനെങ്കിലുമെത്തി നോക്കുവതിനാം-
        കൂടി പ്രയാസം നൃ-
ക്കാരോമൽക്കവിതേ, പ്രശ്രുതസൌരഭ്യവോ-
        ദ്യോഗപ്രഭാതങ്ങളാൽ. ൩൭

എന്നാലും പ്രിയദർശനീയത തുലോം
        മുട്ടും കുടീരങ്ങളിൽ-
ച്ചെന്നാരാലിഹ നോക്കി നീ ചിലതിനെ-
        ച്ചിത്രീകരിച്ചീടുവാൻ,
ഇന്നാവുന്നതുപോലെ തൂലിക ചരി-
        പ്പിച്ചു ചരിത്രത്തിലാ-
യിന്നാട്ടിൻെറ യശസ്സു കാവ്യലിപിയിൽ
        കാണട്ടെ കാലാന്തരം. ൩൮

നാനാജാതിയിലുള്ള നാഴികമണി-
        സ്തോമം സമന്താൽ സമീ-
ചീനാപാതമനോഹരാവരണവൈ-
        ശിഷ്ട്യം വഹിച്ചങ്ങനേ,
വാനാളും രവിപോലെ സൂക്ഷ്മസമയം
        കാണിച്ചിടുന്നു നിതാ-
ന്താനാപേതമടുത്ത ചാട്ടുമുറിയിൽ
        സോപാനം കടന്നീടുകിൽ. ൩൯

തപ്പാതെ വ്യവസായതല്പരമനോ-
ഭാവം പ്രകാശിക്കുമാ-
ജ്ജപ്പാൻകാരുടെ "യാമനാളികൾ" ജഗ-
ദൈശ്വര്യോജ്ജ്വലൽസൃഷ്ടികൾ
ഇപ്പാരിങ്കലശേഷവും പ്രചുരമാ-
യീടും പ്രചാരം ലഭി-
ച്ചിപ്പാശ്ചാത്യകരോഗ്രമത്സരനയം
പാടേ നിയന്ത്രിക്കയാം. ൪൮

ഓരോരോ വ്യവസായപോഷണകലാ-
മാർഗ്ഗങ്ങളുള്ളിൽപ്പതി-
പ്പോരാരോച്ചു ചെലവാഗമൊട്ടുമധുനാ
വെട്ടിത്തുറന്നീടുവാൻ,
ആരോഗ്യാവഹ "പീതവംശജ" രിവ-
ർക്കുണ്ടായ സാമർത്ഥ്യമാ-
ണാരോമാഞ്ചദമാം ചമൽകൃതിരസാ-
ധ്യായം ചരിത്രങ്ങളിൽ. ൪൯

ആരാലബ്ദമൊരമ്പതോളവുമന-
സ്യൂതം "പ്രഭാതാർക്കനാ"-
മീ രാജ്യം വ്യവസായമണ്ഡലനഭോ-
മദ്ധ്യത്തിലെത്തിടുവാൻ,
നേരായ് ചെയ്ത പരിശ്രമം സഫലമായ്-
വന്നു; തദീയാത്ഭുത-
ശ്രീരാജൽക്കരകൌശലദ്യുതികട-
ക്കാരുള്ള ദിക്കേറുവാൻ?. ൫൦

ലീലാമോഹനസാധനങ്ങളുമലാ-
ശംസാർഹമായിത്തടി-
ല്ലീലാമോഹനിലീനഭംഗിതിരളും
നീലാംബരശ്രേണികൾ,
ലോലാച്ഛസ്ഫടികപ്രസന്നചഷക-
സ്തോമങ്ങൾ, ചണ്ഡാതപ-
ജ്വാലാവാരണയോഗ്യമാംകുടകളും
ജപ്പാന്റെ "ജാലങ്ങളാം". ൩൭

മോട്ടാർക്കാറുകൾ, മോഹനദ്യുതിയെഴും
പോതങ്ങൾ, മോദപ്രദ-
പ്പാട്ടാസ്വാദ്യതരം നിസർഗ്ഗമധുരം
പാടും സ്വനഗ്രാഹികൾ,
കൂട്ടാക്കാത്ത വിമാനപങ്ക്തികൾ, ഇവ
യെല്ലാം ക്രമാതീതമി-
നാട്ടാർക്കെത്തിയതാകുമുൽഗതി കവി-
ക്കയ്യോ! കഥിക്കാവതോ! ൩൮

ആയീ സദ്വ്യവസായപദ്ധതികളെ-
പ്പാരെ പകർത്തീടുവാ-
നായീഷൽത്തടവെന്നിയേ,തിരുവിതാം-
കൂർ തീർച്ചയാക്കീടുകിൽ,
പോയീടും ബഹുദൂരമാശു തൊഴിലി-
ല്ലാപ്രശ്നമെന്നോ! കലാ-
സക്തായീദേവത കാൽച്ചിലമ്പൊലി മുഴ-
ക്കീടും മുറയ്ക്കൂഴിയിൽ. ൩൯

ദിവ്യാദർശമെഴും ദിവാന്റെ കരുണോ-
പായത്തിൽ ദീനാവന-
പ്രവ്യാമകാരമതപ്രസക്തിയുളവാ-
റീ ദൃശ്യരംഗങ്ങളിൽ,
ഭവ്യാഭം തെളിവായിടുന്നു; തിരുനാൾ-
വാരത്തിൽ വാരാളിട്ട-
ന്നവ്യാജവ്യവസായനവ്യയുഗവും
സമ്പ്രാപ്തമായ് സാമ്പ്രതം. ൩൨

ധീമാനാം "സചിവോത്തമന്റെ" ധിഷണാ-
സങ്കല്പസന്താനമാ-
മീ മാമാങ്കകലാപ്രദർശനമതി-
പ്രഖ്യാതമാക്കീടുവാൻ,
ശ്രീമാന്മാരധികാരമുള്ള തുറമേ-
ലധ്യക്ഷരെല്ലാം മനഃ-
സ്സീമാതീതകുതൂഹലം സഹകരി-
ക്കുന്നു സഹായാന്വിതം. ൩൩

വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പിന്റെ വകയാം
നൽക്കാഴ്ചവസ്തുക്കളോ-
ദ്യാനം പുതുമഞ്ജുളപ്പൂലരണി-
ഞ്ഞപ്പൊൽപ്പൂക്കളാലെന്നപോൽ,
ഹൃദ്യാനന്ദകലാനികേതനതലം
പ്രത്യേകമായ് വേർതിരി-
ച്ചുദ്യാന്യത്ര നമുക്കു നേത്രസുഖദം
കാണാം നെടുമ്പന്തലിൽ. ൩൪

ശ്രീരാജാവഴിവന്ന ചിത്രതരമാം
ചിത്രങ്ങൾ ചിന്താർഹമാം-
വേഷാഹാരദുകൂലഭൂഷണകലാ-
സംസ്കാരസമ്പത്തുകൾ,
ആശാസ്യാത്ഭുതഭാവനാരചിതമാം
പാത്രങ്ങൾ, പത്രങ്ങളിൽ
കോശാലംകൃതമഞ്ജുമഞ്ജരികളും
കൊള്ളുന്ന കോപ്പുങ്ങളിൽ. ൩൬

ഭൂഗോളപ്രകൃതിപ്രകാശനപടം,
ഭ്രമീതഹാരിത്യകാ-
രാഗോദാരശിലാതലപ്രഥിതകാ-
ന്താരപ്രതിച്ഛായകൾ,
ആ ഗോപാലകിരാതജീവിതദശാ-
ചിത്രങ്ങ,ളാലേഖിത-
ശ്രീഗോധൂമകൃഷിസ്ഥലങ്ങളുമടു-
ത്തന്യത്രദർശിച്ചിടാം. ൩൭

ആരും വിസ്മയമാളുമുന്നതശിരഃ-
കൈലാസചിത്രം, കലാ-
താരുണ്യം നടമാടിടും മുഗ്ദ്ധവിലോ-
ലാലോകനച്ഛായകൾ,
വാരുററും ധവളാംബുനിർഝരയശോ-
ഗംഗാപ്രതിച്ഛായ;—ഇ-
ച്ചാരുപ്രേക്ഷ്യകൾ—‘ചന്ദ്രലേഖ’ മഹാ-
ചൈതന്യമോതുന്നുവോ? ൩൮

നിൎമ്മായം നിരവദ്യയന്ത്രഘടനാ
സൂക്ഷ്മക്രിയാൎത്ഥങ്ങളെ-
ക്കൎമ്മാവിഷ്കരണത്തിനാൽ വിശദമെഴും
കാളേജുവിദ്യാൎത്ഥികൾ,
സല്ലാലാപമൊടൊത്തു നമ്മെയറിയി-
ക്കുന്നു; നവേന്ത്യാനന-
ജ്ജൃംഭാദ്യോതനരശ്മി കാണ്മതിനിമേൽ
ശാസ്ത്രീയവിദ്യാപ്തിയിൽ. ൩൦

ഓരോ മററു വകുപ്പിലെ വിദിതരാ-
മദ്ധ്യക്ഷമിധന്യരാം
ധീരോദാത്തന്റെപെരുജന്മദിവസാ-
നന്ദോത്സവക്കാഴ്ചയിൽ,
നേരോടിദ്ദൃശസാധനങ്ങളെയടു-
ക്കിച്ചേൎത്തു കാണിച്ചുകൊ-
ണ്ടോരോ ചന്തമിയന്ന പന്തലുകളിൽ
പാൎക്കുന്നു പകാരാശയർ. ൩൧

കവടിയാർകൊട്ടാരം.

ഇക്കൂട്ടമെഴും പ്രദർശനമഹാ-
രംഗത്തിലിന്ദീവര-
ത്തൃക്കണ്ണിണ ചായ്ച്ചനുഗ്രഹമനി-
ൎവാച്യം പൊഴിച്ചീടുവാൻ,
തക്കപ്രൌഢിയൊടൊത്തെഴുന്നരുളിടും-
രാജേന്ദ്രനെക്കാണുവാ-
നല്പജ്ഞാകുലപൌരര "കവടിയാ"-
റമ്പാവിലെത്തീടിനാർ. ൩൨

കല്യാണപ്രദമായിട്ടും "കറുടിയാർ-
കുന്നിൽ" കലാകല്പനാ-
കല്യാഡംബരപൂർവ്വകം കവിമനോ
രാജ്യംകവിഞ്ഞത്രമേൽ,
കല്യാണാദ്രിയിലിന്ദ്രസൌധമകുടം
പോലേ മറാവണ്ണിതു-
കല്യാണാസ്പദരാജതന്നിലയം
കാണാം നമുക്കാദരാൽ. ൧൧

നാനാവർണ്ണസുപർണ്ണമഞ്ജുലതികാ-
ജാലദ്രുമാലംബന
സ്ഥാനാധിഷ്ഠിതമായ്, സ്വയംപ്രകൃതിയാ-
ലുദ്ദേശപാർശ്വങ്ങളിൽ,
മാനാസക്തരസാലകർപ്പനസാ-
രാമപ്രദാപൂർവ്വം, മ-
ന്യൂനാലംകൃതിയോടുകൂടി വിലസി-
ടുന്നു വിചിത്രാലയം. ൧൨

ആ രമ്യാകൃതിയാർന്ന പൂമതിലക-
ത്തന്ത്യാദ്ദേശാന്ദോളന-
സ്വാരസ്യം കലരും ലതാമണികളാ-
ലാശ്ലേഷമാർന്നാദരാൽ,
ആരക്താക്ഷതപല്ലവങ്ങളണിയും
തേന്മാവുകൾക്കും കുളിർ-
ത്താരഞ്ചും ചെടികൾക്കുമുള്ളിൽനിലകൊ-
ള്ളുന്നു നൃപേന്ദ്രാലയം. ൧൩

ചാതുൎവ്വൎണ്യമിയന്ന ചാരുതരമാം
"കാന" ച്ചെടിക്കൂട്ടമീ-
വാതുക്കൽത്തെളിവാൎന്നുട്ടുത്തുപുറമേ
നില്ക്കുന്ന നീർധാരയാൽ;
ഏതുംവൎണ്ണവിചിത്രഭംഗികലരാ-
ണെന്നാകിലും വാസനാ-
ചാതുൎയ്യം കലരുന്ന പൂച്ചെടികളും
വാൎകുന്നിൽ വാഴുന്നിതാ. ൩൩

ചിത്രാകല്പകരാജമന്ദിരമുഖ-
ദ്വാരത്തിലഭ്യസ്തടാ-
വൃത്താകാരവിശാലചത്വരശിലാ-
വപ്രാഗ്രഭാഗങ്ങളിൽ
ഉത്താലായസതന്ത്രവൈദ്യുതലസ-
ദ്ദീപങ്ങൾ ദിവ്യപ്രഭാ-
സത്താകല്പപുരസ്സരം ക്ഷപകളെ-
പ്പാടെ ക്ഷയിപ്പിക്കയാം. ൩൪

വിദ്വാന്മാൎക്കരിവദ്ദുസ്സഹദരി-
ദ്രാവസ്ഥയാലാൎത്തി പൂ-
ണ്ടുദ്വാഹത്തിനു കന്യകാമണികളെ
നല്കാൻ നമിച്ചാദരാൽ,
ഏദ്വാരത്ത് "ചരാവരരായ്" വധൂധനമപേ-
ക്ഷിക്കും ദ്വിജക്കും മുറ-
ക്കീദ്വാരം നിശിതാജ്ഞയാലിവ തുറ-
ന്നല്ലോ കിടപ്പൂ. ഇതൊം. ൩൫

ഖദ്യോതോപമനായ ചൈത്രധരണീ-
　　കാന്തന്റെ തേജോമയ-
പ്രദ്യോതപ്രചുരപ്രതാപവലയ-
　　ത്തിങ്കൽ പ്രവേശിക്കുവാൻ,
ഉദ്യോഗസ്ഥമഹാപ്രഭുക്കളിവിടം
　　പ്രാപിക്കവേ, വിളുമൽ-
ഖദ്യോതങ്ങൾക്കണക്കെ മങ്ങി മരുവീ-
　　ട്ടന്നു മഹോല്ക്കണ്ഠയാൽ. ൯൯

ഉന്തും തള്ളുംകൊണ്ടിയലുല്ക്കലികയോ-
　　ട്ടുള്ളിൽക്കവിഞ്ഞാദരാൽ,
പൊന്തും ഭക്തികലർന്ന പൌരർതൊഴുതീ-
　　റോഡിന്റെ പാർശ്വങ്ങളിൽ,
സന്തുഷ്ടാശയരായി നില്ക്കുമളവിൽ,
　　“ശ്രീപാർവ്വതീനന്ദനൻ”
ചിന്തും ചിത്രപുരപ്രദർശനകലാ-
　　ശാലയ്ക്കെഴുന്നെള്ളിനാൻ. ൱

പ്രത്യക്ഷശങ്കരനായ്, പ്രജാവലികളാ-
　　ലാരാദ്ധ്യനായി, ക്ഷമാ-
നിത്യക്ഷേമവിധാനദാനരതനാം
　　ശ്രീചിത്രനക്ഷത്രജൻ,
അത്യന്തം സു‘കുമാര’കാന്തി വിതറീ-
　　“ടാറുള്ള” വക്ത്രാംബുജ-
പ്രത്യഗ്രാഭയൊടും സവിത്രിയുടെ പേ-
　　രന്വർത്ഥമാക്കീടിനാൻ. ൱൧

നീണ്ടുള്ള കണ്ണികളാൽ യുവാംഗനകളും,
    നിർവ്യാജഭക്തിയില-
പ്പൂണ്ടുള്ളാർപ്പുകളാൽ യുവാക്കളും, മതി-
    വാഞ്ഛയുതകോലാഹലാൽ
ചൂണ്ടും കൈമലരോടു ബാലരും, മുതി-
    ർന്നാനന്ദബാഷ്പങ്ങളാൽ
വീണ്ടും വൃദ്ധജനങ്ങളും നൃപതിയെ-
    പ്പൂജിച്ചുനിന്നീടിനാർ. ൧൭

(തിരുനാൾമഹം: ക്ഷേത്രപ്രവേശനാനുഗ്രഹം)

ഈയാണ്ടിൽ തിരുമേനിതന്റെ തിരുനാ-
    ളിന്നാശയിൽ പോരലെ-
ശ്രീയാറാട്ടുമഹസ്സുവർണ്ണകിരണാ-
    ലംബാംബരച്ഛാത്തലിൽ,
ആയാതം ശുഭമായതോട്ടൊരുമി-
    ച്ചത്യാഗതം ഭൂതനാ-
ഥ്യായാലംബനയോഗ്യമാം നവയുഗം
    നാട്ടിന്റെ നേട്ടങ്ങളിൽ. ൧൮

ഭൂമാൻ ഭൂതദയാർദ്രനാം ഭുവനമ-
    ന്ദാരദ്രു, ഭൂരിപ്രജാ-
ക്ഷേമാസക്തൻ, നല്ലതപൂർവ്വമതുല-
    ക്ഷേത്രപ്രവേശാജ്ഞയാൽ,
സാമാന്യാധികമായ് സ്വരാജ്യമധുനാ
    സ്വാരാജ്യമാക്കിത്തെളി-
ച്ചീമാഹാത്മ്യമുയർന്നിടുന്നതിരുനാൾ-
    സോപാനമേറീടിനാൻ. ൧൯

ചേണാളീടിന ചേരരാജ്യപതിയി-
കളിൽ പുരാ ചേർന്നതാം
വേണാട്ടിൽ—കടലിൻെറ വാങ്ങലിലൊഴി-
ഞ്ഞുണ്ടായൊരീയൂഴിയിൽ-
നീണാൾ ഭീകരനൃത്തമാടിയൊരയി-
ത്തപ്പിശാചി ജ്ജഗൽ-
ത്രാണാലംബവിഹീനരാർത്തി പതി-
ച്ചെങ്ങോ പതുങ്ങീ ജനം. ൧൭

ശോകാവേശമയഃകൃതക്ക സ്വകൃത-
ത്തിക്കൈയണിത്തൂലികാ-
ലോകാനുഗ്രഹദപ്രശാന്തചലന-
ച്ഛാത്തിൻെറതീക്ഷ്ണത്തിനാൽ,
ഹാ! കാണാപ്പുറമായൊഴുക്കിയ മൂഢ-
ത്താംശങ്ങൾ മൂകാമുഖം-
ശ്ലോകാർഹങ്ങളശോകരാജ്യഭരണാ-
ദർശപ്രതിച്ഛായയാൽ. ൧൮

ജാതിവ്യാകൃതിജാതശാപശത-
സ്സുന്മൂലനാശം ജഗൽ-
ഖ്യാതിക്കാസ്പദമായിട്ടും പ്രതിനവ-
പ്രസ്താവനാസ്ത്രത്തിനാൽ,
നീതിക്കൊത്തവിധം വരുത്തിയ മഹാ-
രാജാവവർകണ്ഠശേഖര-
പ്രീതിക്കുത്തമപാത്രമായി വിജയി-
ക്കുന്നു വിശ്രുതാശയൻ. ൧൯

കാശിക്കൊത്ത മഹത്വമേറിയമഹാ-
ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പ്രാൎത്ഥനാ-
സ്സാശിച്ചുള്ളമവൎണ്ണ്യഭൂദേവനിതാം
സംഘങ്ങൾ സന്തൃപ്തിയാൽ,
ആശിസ്സേകിയകം തെളിഞ്ഞു തിരികെ
പ്പോകുന്നു നിത്യം, യശോ-
രാശിക്കാകരമായ വഞ്ചിനൃപനേ
വാഴ്ത്തിസ്തുതിച്ചാദരാൽ. ൭൮

തെക്കാഴിക്കരതൊട്ടു മഞ്ഞണിമല-
പ്പുറം വരെക്കും വട-
ക്കുൾക്കാമ്പിൽ പരിതോഷമൊത്തുപരമോ-
ത്സാഹം പകൎന്നാളുകൾ,
മുക്കാലുംനഗരത്തിലും മുഴുവനും
നാട്ടിൻപുറത്തും മുറ-
സ്ഥിക്കാരവോചിത ധീരബാലനൃപസ-
ന്ദേശം പ്രശംസിക്കയാം. ൭൯

പ്രാക്കാലീനപുരോഹിതാഹിതവിധാ-
നത്തിന്നു വിപൽസമാ-
ദാക്കായി തിരുമേനിതന്റെ സചിവാ
ഗ്ര്യൻ തീൎച്ച കല്പിക്കയാൽ,
നീക്കാനുള്ളിതളാശു നീങ്ങി; യുദയം
ചെയ്തു സമതാം, വെറും
നാല്ക്കാലിക്കസമം നടന്നവരതാം
നാലഞ്ചു ലക്ഷങ്ങളിൽ. ൮൦

ശ്രീമൂലർക്ഷജയായ ശിക്ഷ മുറപോ-
        ലുണ്ടായമൂലം മന-
സ്സാമൂലാഗ്രമുദാരപൂർവ്വമഹിതാ-
        ദർശാമമായ് മേൽക്കുമേൽ,
മാമൂലിന്റെ ജുഗുപ്സ്യകൂടിയ ദുരാ-
        ചാരം വിദൂരീകരി-
ച്ചീ മൂലർക്ഷജഭാഗിനേയനധുനാ
        വെൽവൂ മഹാഭാഗ്യവാൻ. ൨൫

ഇന്നിക്കാണുവതെന്തൊരത്ഭുതം? മിതാ
        വേണാട്ടിൽ വേടർക്കളി-
ക്കന്നിന്നേവുയരുന്ന സുന്ദരജഗൽ-
        സ്വാതന്ത്ര്യസൂര്യാർഭകൻ,
കന്നിക്കം പ്രവേശി; കണ്ണുകളിറ-
        ന്നെല്ലാതുമുല്ലാസമാ-
ന്നൊന്നിച്ചേതൊരു വഞ്ചിതന്റെഗതിയെ
        നോക്കുന്നിതുള്ളങ്ങളാൽ. ൨൬

പണ്ടാരാലുരുവായ പാപപാരദാ-
        സ്യഗ്രന്ഥി പൊട്ടിത്തുലോം
രണ്ടായിട്ടു തകർന്നുപോയിതു; പുനഃ-
        സ്വാതന്ത്ര്യസൂര്യാദയിൽ
കൊണ്ടാടീതിരുവഞ്ചിയെത്തിയധുനാ;
        കോലാഹലത്തോടുമേ-
ലുണ്ടാം, യാത്രയിനി, പ്രശാന്തിസുഷമാ-
        സമ്പന്നപമ്പാംബുവിൽ. ൨൭

ഈ വിഖ്യാതവിളംബരാംബിക, മൃത-
പ്രായക്ക് മിഷ്ടാമൃതം
ത്തുവിസ്സാരമുണച്ചയേകിയുദിതോ-
ന്മേഷം തഴപ്പിക്കയാൽ,
ഭൂവിൻഭൂഷണമായി, ഭൂരിനവജീ-
വാനന്ദഭൂതിസ്ഫുരൽ-
ഭാവിക്കാസ്പദമായ ഭാസുരമനോ-
ഭാവം മതാസക്തരിൽ. വൃഷ

ഇന്നാളോളമവർണ്ണനാധപജ്ഞപദം
ക്ഷേത്രപ്രവേശംലഭി-
ച്ചെന്നാലാളു തകർന്നു ഭാരതപരി-
ഷ്കാരാസ്ഥിക്കൂടം ദ്രുതം,
എന്നായോതിയ വാദമസ്തരവമായ്;
സാധിച്ചു ധർമ്മക്ഷമാ-
ജ്ജന്നായകശേനമൃത്യുറദിനുവടനാ-
സാമ്രാജ്യസംസ്ഥാപനം. വൃശ്ച

തീണ്ടാടൊത്തു തൊടീലുമിത്തിര-
വിതാംകൂർവിട്ടു തീണ്ടാടിയെ-
ങ്ങാണോ പോയിമറഞ്ഞു; മറ്റൂന്നപരെ-
ച്ചെന്നാശ്രയിച്ചീടുവാൻ,
പൂണ്ടോരോ പുതുവേഷധാടികളുമാ-
യെത്തുന്നതെന്തിന്നട-
ത്താണ്ടോടാണ്ടിന്നകത്തിരിപ്പവിടെയും
ദുസ്സാദ്ധ്യമാമൊക്കകിൽ വൃന്ദ

ഈയുഗ്ക്രൂരവിളംബരോത്തരഫലാ
    സ്വാതന്ത്ര്യാനുഭൂതിക, ധീ-
രായുസ്സീമയിലത്ര നിങ്ങളുഴന്നാ
    പാത്രീഭവിച്ചീടുവാൻ,
ഹാ! യുഷ്മന്മതമല്ലടിപ്പുകളുപേ-
    ക്ഷിച്ചീടിനെന്നാൽജ്ജഗൽ.
സായൂജ്യത്തിന്ന മറുമാർഗ്ഗമിന്നി-
    ച്ചെന്തുണ്ടതിപ്പൂഴിയിൽ. ൮൭

മായാതങ്കമഴിക്ക, മന്ത്രികതലി-
    പ്രത്യാപന്നം, പാവന-
ശ്രീയാർന്നീടിന “ഭഗവദ്ഗീ” ലിപിവി-
    ന്യാസത്തൊടന്യാദൃശം,
മായാദീപപടത്തിലും മതമറാ-
    ഗ്രന്ഥത്തിലും കാശ്യപീ-
സായാഹ്നോദയകാലമാവതുവരെ
    ക്കാണപ്പെടാം കൌതുകാൽ. ൮൮

വേദാന്തത്തിന്ന ഭാഷ്യമിപ്രകൃതമാം
    പ്രത്യാപന്നം, വേദവി-
ദ്വാദാകൃതവിമർശനാർഹവിഷയീ-
    ഭൂതം, വിചാരാമൃതം,
ഹ്രീദാസ്യായസശൃംഖലാവലയവി-
    ച്ഛേദക്ഷമം, ക്ഷത്രയോ-
ഗ്യൌദാര്യാദിനവപ്രകാശനവിള-
    ക്കായിപ്രകാശിക്കയാം. ൮൯

സാഹിത്യാത്മരസം പദാനുപദമി-
സ്സന്ദേശ, മൃത്യുൽക്കരാ-
സൌഹിത്യത്തോട്ടു വാചകംപ്രതി, വഴി-
ഞ്ഞീടുന്ന വാക്യങ്ങളാൽ,
"സ്നേഹിച്ചീടുക നാം സഗർഭ്യരൊടും,
നിഷ്ഠോന്നതാവധാനധീ-
രാഹിത്യത്തോട്ടു" മെന്നതുതാചമന്മശാ-
സിക്കനിതാദ്ധ്യാത്മികം. ൯൬

ഏതോമൽത്തിരുമേനിയിപ്രഥിതമാം
പ്രവ്യാപനം സപ്രജാ-
ചേതോമോദമുയർത്തുമാറു വിരചി-
ച്ചാശാംശുവീശീടിനാൻ,
ശ്രുതോദാരദയാപരാഗ്ര്യമണിയാ-
മദ്ദേഹമാദ്ധ്യാത്മിക
സ്ഫീതോർവ്വീധരനാവ്യശീതയുപദേ-
ശിച്ചാനപേന്ദ്രാശ്രിതൻ. ൯൭

* * * * * * *

തങ്കൽ ഭക്തി മുഴുത്തുതാണുതൊഴുമ-
പ്പൌരാളിയിൽപൌരുഷ-
ത്തങ്കക്കോമളമായിടും തിരുമുഖാം-
ഭോജംതിരിച്ചാദരാൽ,
തിങ്കൾപ്പൂഞ്ചിരിതൂകിയുത്തമരഥാ-
ങ്കത്തിൽത്തിളങ്ങിപ്രജാ-
സങ്കല്പേശചരനാം കലാത്മനിരതൻ
കാൎയ്യസ്ഥലത്തെത്തിനാൻ. ൯൮

സാമൎത്ഥ്യം കലരുന്ന സാധ്വിയിറ-
ങ്ങിച്ചെന്നൊരുങ്ങിത്തുലോം
സാമഞ്ജസ്യസമൃദ്ധിസംഭൃതരഥം
തൂൎണ്ണം തുറന്നീടവെ,
ആ മന്ദാരമരത്തിനാധിയധികം
ചേൎക്കുന്ന തൃച്ചേവടി-
പ്പൂ, മൎദ്ദിച്ചിതുമന്ദമൂഴിയണിയും
പട്ടാംബരത്തിന്നുമേൽ. ൯൩

തൃക്കാൽസ്പൎശനഭാഗ്യമന്നഗരി-
ക്കുണ്ടായനേരം, പുറ-
ത്തുക്കാവൽഭടർ ശംഖകാഹളരവം
മന്ദം മുഴക്കീടിനാർ;
ദിക്കാകെത്തെളിവാൎന്നു; ദീപനികരാ-
യാദിത്യനാഴികട്ടു-
ത്തിക്കാഴ്ച്ചക്കനുകൂലമാം പ്രഭചൊരി-
ഞ്ഞാരാൽ ചൊരിഞ്ഞീടിനാൻ. ൯൪

ശ്രീമൽഭാരതവൎഷഭദ്രരണ
പ്രഖ്യാതസാമാജിക-
വ്യോമപ്രസ്ഫുടതാരകാവലികലേ-
ശാഭാവിഭൂഷാന്വിതൻ,
രാമസ്വാമിധരാസുരേന്ദ്ര,നധുനാ
മന്ത്രീശ്വരൻ മംഗള-
ക്ഷേമസ്വാഗതവാക്യമാധ്വീയരുളി-
ത്തൃക്കാൽ വണങ്ങീടിനാൻ. ൯൫

സാകൂതസ്മിതപൂൎവ്വകം തിരുമന-
സ്സോടാൎത്തനളീകൃത-
ശ്രീകൂട്ടന്ന ശിരസ്സണിഞ്ഞ ചലനാം-
കൊണ്ടു,കമ്രകോണങ്ങളിൽ,
ധീകൂലങ്കഷമതിശക്തിനിധി-
ച്ചാ, ലേപനാക്രാന്തമാം
കൈക്കൂട്ടും സചിവോത്തമന്റെയുപചാ-
രത്തെഗ്രഹിച്ചീടിനാൻ. ൩൰

കൂട്ടം ശ്രദ്ധയൊടും പ്രദൎശനമഹം
കൊണ്ടാടുവാനാൎത്തി-
ച്ചീടും പൌരജനപ്രധാനപുരുഷ-
ന്മാരാൽ പുനസ്സ്വീകൃതൻ,
തേടും ഭക്തി തെളിഞ്ഞുയൎന്നനഗരി-
ക്കപ്പെട്ടു,തേജസ്സണി-
ഞ്ഞീടും കാഴ്ചകൾ മാറിമാറിയവിടെ-
ക്കല്പിച്ചു കണ്ടീടുവാൻ. ൩൧

നാനാസാധനസംസ്കൃതീകൃതനവീ-
നാഭിഖ്യയോടുത്തമ-
ഞ്ചാനാസൌധനിരാഗ്ര്യശാലകൾ, പതാ-
കോല്ലാസപാതങ്ങളാൽ,
സൂനാസ്ത്രോപമവഞ്ചിരാജനൃപനെ,
ശ്ശുദ്ധാന്തരംഗോൽഗളൽ-
പീനാമോദമുതിൎന്നു സന്നതിപരോ-
ക്ഷത്തിൽ ക്ഷണിച്ചീടിനാർ. ൩൨

ആചാൎയ്യോപമനായ മന്ത്രിവരനോ-
ടൊന്നിച്ചുകൂടി, സദാവം-
ശാചാരവ്രതശുദ്ധിവിട്ടങ്ങു ചലി-
ച്ചീടാതെ ചക്രേശ്വരൻ,
വാചാവൎണ്ണപ്രസൂവൎണ്ണഭാഷണസുധാ-
ശ്രുപത്തിവൃത്യൽക്കലാ-
ശ്രീപാദസ്ഥിതനന്തചിത്തനാഗരി-
ക്കാശിസ്സു നൽകീടിനാൻ. ൯൯

മേധാമേദുരമന്ത്രികാൎയ്യപരിപാ-
ടിക്കൊണ്ടു മേന്മേലതി-
പ്രാധാന്യം കലരും പ്രദൎശനകലാ-
ശാലാവിഭാഗങ്ങളിൽ,
രാധാവല്ലഭദാസനഞ്ചിതകടാ-
ക്ഷാപാംഗശൃംഗാഞ്ജനാ-
ശ്രീധാരാമൃതവൃഷ്ടിയാലരുളിനാ-
നത്യന്തമുത്തേജനം. ൧൦൦

PRINTED AT THE V. V. PRESS BRANCH, TRIVANDRUM.

വ്യാഖ്യാനം.

ശ്ലോ. 1. ശ്രീചിത്രാ..................ഡംബരശ്രീ = ശ്രീചിത്രാനക്ഷത്രജാതനായ അവനിപാല (രാജാവി) ന്റെ ജന്മദിവസമാം (തിരുനാളാ)കുന്ന മഹോത്സവത്തിന്റെ ആഡംബരശ്രീ (ഘോഷാഡംബരവിശേഷഭംഗി.) "ശ്രീ" എന്ന അക്ഷരംകൊണ്ടു് കാവ്യമാരംഭിക്കുന്നതു് മംഗളത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. "അവർണ്ണ്യം" എന്നുള്ള പദംകൊണ്ടു് ഈ വിഷയത്തിന്റെ പ്രാധാന്യവും അതു് വർണ്ണിക്കുന്നതിനു് തന്നാലാവുകയില്ലെന്നുള്ള കവിയുടെ പ്രശ്രയവും കാണിക്കുന്നു. ചിത്രാനഗരം = തിരുനാളാഘോഷിക്കുന്നതിനായി പ്രത്യേകം നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട പ്രദർശനസൗധത്തിന്റെ പേർ. ഈ പദം കാവ്യവിഷയത്തെ നിർദ്ദേശിക്കുകൂടി ചെയ്യുന്നു. ചിത്രാഭിരാമം = വിചിത്രവും മനോഹരവും ആയിരിക്കുന്നതു്. ഭോഗിസ്തോമ. പൂർവ്വ.......വൈചിത്ര്യത്തോടു് = പൂർവ്വദിക്കി (പൗരസ്ത്യദേശത്തി)ലും, പശ്ചിമദിക്കി (പാശ്ചാത്യദേശത്തി)ലും ഉള്ള കലകളുടെ മിശ്രമായ (പ്രകൃഷ്ടമായ) പ്രഭാവങ്ങ (മാഹാത്മ്യങ്ങ)ളെ സ്ഫുരിപ്പിക്കുന്ന വൈചിത്ര്യത്തോടുകൂടി. ഭോഗ്യാധികം = അധികം ഭോഗ്യമായുള്ളതു്; അതായതു് ഈ തിരുനാളാഘോഷത്തിന്റെ ആവശ്യപ്രയോജനിമ്മമാത്രമല്ലാത്തതു്. സഫലമായ ഒരു ചിത്രനഗരത്തിന്റെ നിർമ്മാണത്തെപ്പറ്റിയുള്ള ആലോചനയുമെന്നുള്ള സംഗതിയും ഈ പദംകൊണ്ടു് ഉദ്ദേശിക്കുന്നു. ഈ ഒന്നാംശ്ലോകത്തിലെ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസത്തിന്റെ ഐകരൂപ്യവും രണ്ടും നാലും പാദങ്ങളിലുള്ള അന്ത്യപ്രാസങ്ങളും ശബ്ദവിധാനവും ചിത്രനഗരത്തിലെ കലാപ്രദർശനംപോലെതന്നെ ഈ കാവ്യത്തിലും സാഹിത്യകലാപ്രദർശനം, കാവ്യകാരന്റെ പൗരസ്ത്യവും പാശ്ചാത്യവുമായ വിദ്യാഭ്യാസംനിമിത്തമുണ്ടായിട്ടുള്ള ഗുണങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കി, പ്രകടമാകുമെന്നു് ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു. വിശിഷ്യ, ഏറെക്കുറെ ഭാഷാപദങ്ങളെന്നുതന്നെ പറയപ്പെടാവുന്ന ലളിതമധുരങ്ങളായ സംസ്കൃതപദങ്ങളുടെ ഘടനകൊണ്ടുണ്ടായിട്ടുള്ള ഈ ശ്ലോകത്തിലെ ആദ്യത്തെ ദീർഘമായ സമസ്തപദപ്രയോഗത്താൽ, കവി മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലേക്കു് ദീർഘായുരാരോഗ്യവും ലളിതസുഖജീവിതവും ആശംസിക്കുന്നു. ഈ പദം തിരുനാളാഘോഷത്തെ കുറിക്കുന്നതാണെന്നുകൂടി ഓർമ്മിക്കുമല്ലോ.

ശ്ലോ. 2. കച്ചേരി..............മൈതാനം=പുത്തൻകച്ചേരിക്കു് കിഴക്കുവശമുള്ള വിശാലമായ പ്രദേശം. ഇവിടെയായിരുന്നല്ലോ ചിത്രനാഗരം സജ്ജീകരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നതു്. ഏതാദൃശത്തെച്ചേർ=ഇപ്രകാരമെല്ലാമുള്ള വിശിഷ്ടങ്ങളായ പണിത്തരങ്ങൾ. വിശേഷകമ്പു് കല്ലു് മപ്പിളുറിത്താൽ വിശേഷതരമായ മന്ദിരങ്ങൾ ഉയർന്നുവന്നതുപോലെ ശില്പപ്രയോഗത്താൽ ക്ഷണത്തിൽ ഉണ്ടായ പന്തലുകൾ. തുലാമാസാവസാനാളിയിൽ=തുലാമാസത്തിന്റെ അവസാനത്തിന്റെ ആളിയിൽ; ഒടുവിലത്തെ ആഴ്ചയുടെ ആരംഭത്തിലാണല്ലോ പ്രദർശനം തുടങ്ങിയതു്. വിരോധാഭാസാലങ്കാരം. അവസാനാളിയിൽ=beginning of the end എന്നുള്ള ഇംഗ്ലീഷ് ശൈലിയുടെ അനുകരണം. ഗ്രന്ഥകാരന്റെ പാശ്ചാത്യവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ ഫലം, മററുള്ള പ്രയോഗങ്ങളിലും ഇതുപോലെ കാണാവുന്നതാണ്. ചേർത്തോ......കൈലാസമായ്=കൈലാസപർവ്വതത്തിനു തുല്യമായിട്ടു ഉയരത്തെ കവരുന്ന കാഴ്ച സ്ഥലത്തിന്റെ നിലയെ (മൈതാനം) പ്രാപിച്ചു. കടീരങ്ങൾ=പന്തലുകൾ. വെള്ളത്തുണിയിലുള്ള വലുതും ചെറുതുമായ പന്തലുകൾ നിറഞ്ഞ ചിത്രനാഗരം വെള്ളിക്കൊടുമുടികളുള്ള കൈലാസംപോലെ കാണപ്പെട്ടു എന്നു് താല്പര്യം. ഈ പ്രയോഗം ഗ്രന്ഥകാരന്റെ പൗരസ്ത്യവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ ഫലവുമാണ്. ഇങ്ങനെ സമ്മിശ്രമായ ആശയപ്രകടനം മററു ശ്ലോകങ്ങളിലും കാണാം. ഉപമാലങ്കാരം.

ശ്ലോ. 3. ഉദ്യോ............പ്രദീപ്തം=വലിയ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും. ഉദാ....സാശയന്മാർ=ഉൽകൃഷ്ടമായ ആശയമുള്ളവർ. (Rich in noble ideals)ഉദ്യോഗിക്ക=ഉത്സാഹിക്ക. അന്ന........തിലകർ=പല പല പൗരപ്രമാണികൾ. ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും അനുദ്യോഗസ്ഥന്മാരും ഒരുപോലെ തിരുനാളാഘോഷിക്കുന്നതിനു ഉത്സാഹിച്ചതു് മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിനോടു പ്രജകൾക്കെല്ലാമുള്ള സ്വതഃപ്രവൃത്തികമായ രാജഭക്തിയെ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുത്തുന്നു. ഹൃദ്യോ.......പുരി=ഹൃദ്യവും (മനസ്സിനെ കവരുന്നതു്) ശ്രേഷ്ഠവുമായ പുതിയ ചിത്രനാഗരം. ഹാ! ഇതിനെ എന്തിനോടു് ഉപമിക്കേണമെന്നു് നിശ്ചയമില്ലാതെ കവി അമ്പരക്കുന്നു. ഒടുവിൽ "പൂമങ്കപ്പൂമേടയിൽ" എന്ന സാദൃശ്യ-യോഗ്യതയാർന്നു് ഉദ്ദേശകമായ ഉപമയിൽ വാസനാനുഗ്രഹംകൊണ്ടു് എത്തുന്നു. തിരുവനന്തപുരം പട്ടണത്തിനകത്തു് ചിത്രനാഗരം, മനോഹരമായ മലർമാളികയിൽ മഹാലക്ഷ്മിയെപ്പോലെ ശോഭിച്ചു. കാലോചിതം=കാലത്തിനടുത്തവണ്ണം. ഉപമാലങ്കാരം. ഉദ്യോഗസ്ഥ......ഉദാരാശയ........ഉദ്യോഗിക്കം; പൂമങ്കപ്പൂമേടയിൽ; കാ

ണായി കാലോചിതം ഇത്യാദി അനുപ്രാസങ്ങൾ നോക്കുക. മററുള്ള ശ്ലോകങ്ങളിലും ഇതുപോലെ കാണാം.

ശ്ലോ. 4. പ്രാകാരാഭ=പ്രാകാരത്തിന്റെ (കോട്ടയുടെ) പോലെ. പ്രധാനമുഖദ്വാരം=പ്രധാനമായ വാതിൽ. അത്യ........ഭിയാൽ=മഹായോഗ്യനായ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ അഭ്യുദയാശംസ ചെയ്യുന്ന വാക്കുകൾ, സിന്ധുജം (കടൽ) ജം (ശംഖ്) എന്നിത്യാദിയായ വഞ്ചിരാജ്യത്തിന്റെ ചിഹ്നങ്ങൾ, ഇവയെക്കൊണ്ട്. ഒളി=പോലെ. പാകാരാതിധനുസ്സ്=മഴവില്ല്. പതാകാന്വിതം=പതാകകളോടുകൂടി. സ്വഭാവോക്തി ഉപമാലങ്കാരങ്ങൾ. പലനിറത്തിലുള്ള പതാകകളോടുകൂടിയ വളപ്പുവാതിലിനെ മഴവില്ലോട് ഉപമിക്കുന്നതിനുള്ള ഔചിത്യം പ്രത്യക്ഷം.

ശ്ലോ. 5. സേവാതൽപരർ=വാളൻറിയറന്മാർ (Volunteers). ആവാസം=താമസം. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 6. രമ്യ....... കവാടം=മനോഹരമായ ഗോപുരവാതിൽ. ഇടത്താരാമം=ഇടത്തുവശത്തായിക്കാണുന്ന ഉദ്യാനം. ലസ........കാരത്തിൽ=ലസത്തായ (ശോഭിക്കുന്ന) അർദ്ധചന്ദ്രന്റെ അഴകേറിയ ആകൃതിയോടുകൂടി. അന്യതഃ=അപ്പുറവും. ദൂരാ........പൂർവ്വം=ദൂരദിക്കുകളിൽനിന്ന് ആനയിക്കപ്പെട്ട (കൊണ്ടുവന്ന) ലത (വള്ളി)കളെക്കൊണ്ടും മഹീരുഹ (വൃക്ഷ)ങ്ങളെക്കൊണ്ടും ഉള്ള അലങ്കാരങ്ങളോടുകൂടി. കലാ........രചിതം=കലാകാരന്മാരുടെ (ഉദ്യാനനിർമ്മാണവിദ്യയിൽ വിദഗ്ദ്ധന്മാരുടെ) അവ്യാഹത (തടസ്സമററ) മായ ഭാവന (കല്പനാശക്തി) യാൽ വിരചിതം (ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടത്). ഇത് ഒരു കൃത്രിമോദ്യാനമായിരുന്നു എന്നുള്ളത് ഗ്രഹണീയമാണ്. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 7. മായാ........ശ്രേണിയാൽ=മായാ (ഇന്ദ്രജാല)മണ്ഡപം, നൃത്തമണ്ഡപം, ഗാനമണ്ഡപം ഇവയുടെ ശോഭാലങ്കാരങ്ങളുടെ ധാരാളതകൊണ്ട്. ഏ........മായ്=ഏററവും ആകർഷകമായി. പ്രവർഷിക്കുക=ധാരാളമായ് പെയ്യുക. അദ്യാപി=ഇപ്പോഴും. പ്രഥിത........പ്രദർശനം=പ്രഥിത (പ്രസിദ്ധമായ പ്രദർശനത്തിന്റെ വിജയാതിശയത്തെ. ഉൽപ്രേക്ഷ.

ശ്ലോ. 8. ഉത്തുംഗാഭ=ഉത്തുംഗമായ (വലുതായ) മല (പോലെ) വിശാലതരം=വളരെ വിശാലമായുള്ള. വിധാനങ്ങൾ=ഒരുക്കങ്ങൾ. മുത്തും=വളർന്ന. ഉല്ലാസ....പ്രവീണത=ഉല്ലാസമായ (സന്തോഷ

കരമായ) കവിതാപ്രവീണത (കവിതാസാമർത്ഥ്യം.) അതിശയോ
ക്തി. സ്വഭാവോക്തി. ഉയരംധാരാളം, അകംവിസ്തൃതവും
വിമലവും കമനീയവും; സത്പുത്രന്റെ പ്രതിബിംബം

ശ്ലോ. 9. ഉദ്യൽപദ്ധതി=ഉദ്യത്തായ (തെളിഞ്ഞ) പദ്ധതി (വഴി) ഇവ
യ്ക്കിടയിൽ ഉദ്യാനത്തിന്റെയും പന്തലിന്റെയും നടുവിൽ
ക്കൂടി. അതി......കാരം=അനേകം അലങ്കാരങ്ങൾ. സദ്യ....
സദനം=സത്തായ (ശ്രേഷ്ഠമായ) യജ്ഞഭോജനസദ്യയുടെ
(ഭോജനശാലയുടെ) സദനം (ഭവനം); അളികാവലി പൂന്ത
ത്തം. സമരാദ്ധ്യധാമം=പൂജിക്കത്തക്ക. സദ്യ.......തത്തിൽ=അ
നേകം പരിഷ്കരിച്ചതായ പ്രദർശനശാലയിൽ. ഉദ്യാനത്തിനും
പന്തലിനും മദ്ധ്യേകൂടി പ്രദർശനശാലയിലേയ്ക്കു് കടക്കാൻ ഒരു
വഴിയുണ്ട്. ഗദ്യപദ്യാത്മകമായ പദ്യ വഴിയ്ക്കു് സംസ്കൃ
തസാഹിത്യത്തിലേയ്ക്കു് എങ്ങിനെയോ അങ്ങിനെ എന്നു് സാ
രം. ഉപമ.

ശ്ലോ. 10. വീണ്ടും മുമ്പോട്ടിട്ടുള്ള സ്വാഗതം ആംഗലഭാഷയിൽ എഴുതി
ട്ടുണ്ട്. അതു് മുഖപാഠത്തിലുള്ള വലിയ വാതിലിന്മേലാണ്.
സ്വാഗതം ആംഗ്ലഭാഷയിൽ Welcome ഇത്യാദിയോടെ അ
ന്തർഗതമായിട്ടുള്ള ഈ വഴിയ്ക്കു് മുകളിൽ വിലങ്ങനെ
Welcome എഴുതിയിരുന്ന കൊടിക്കൂറകെട്ടിയിരുന്നതു് കണ്ടി
രിയ്ക്കുമല്ലോ. നിശ്ശങ്കം സംശയമെന്യേ=സംശയലേശംകൂടാതെ,
സ്വാഗതം വായിച്ചാൽ പിന്നെ സംശയിച്ചിട്ടു് കാര്യമില്ലല്ലോ.
സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 11. അഷ്ടാശ്ര.......ശ്രീ=അഷ്ടാശ്രവും(കോണില്ലാത്തതും) ലസത്തു്
(തിളങ്ങുന്നതും) വൃത്തവും (വട്ടത്തിലുള്ളതും) ആയ ആകൃതിയുടെ
ശ്രീ. രാജന്യഭടർ=പട്ടാളക്കാർ. സൈനികവാദ്യങ്ങൾ=
ബാന്റുവാദ്യങ്ങൾ. വാരാന്ന്........പൊയ്കയിലെന്നപോലെ=ആ
കാശത്തു് ചന്ദ്രൻ പോലെയും, വിടർന്ന താമരപ്പൂവ് പൊയ്കയി
ലെന്നപോലെയും ബാന്റുവായനക്കാരുടെ ഒരു കളത്തട്ട്
ഈ ഉദ്യാനത്തിൽ പ്രകാശിയ്ക്കുന്നുണ്ട്. സ്വഭാവോക്തി. മാ
ലോപമ.

ശ്ലോ. 12. നാനാ........സഹിതം=പലതരത്തിലുള്ള ജാതികളുടെയും മൃഗ
ങ്ങളുടെയും ശില്പങ്ങളോടുകൂടി. നാഗാംഗ........ലാപം=നാ
ഗാംഗം (പാമ്പിന്റെ ദേഹം) പോലെ വളഞ്ഞ നാഗസ്വര
ത്തിന്റെ ആരോഹണാവരോഹക്രമമനുസരിച്ചുള്ള സ്വരവിശേ
ഷങ്ങളോടുകൂടിയ ശ്രുതാലാപത്തെ. മരാൾക്കർശനം=അധി
കം മിളിത്തരാക്കുന്നു. മനഃ........മാൽ=മനസ്സിനു് വല്ല

ങ്ങും തളൎന്നാകാത്തതുമായ വികാരത്തെ പ്രാപിച്ചു". പ്രസ്തുത വികാരങ്ങളെ പതിന്നാലാംശ്ലോകംകൊണ്ടു" വൎണ്ണിക്കുന്നു. സേനാ......പൂൎവ്വം=പട്ടാളത്തിലുള്ള ബാൻറ്‌വാദ്യക്കാർ. പൂൎവ്വാൎദ്ധത്തിലുള്ള പദഘടനകളുടെ വൈചിത്ര്യംകൊണ്ടു" ബാൻറുവാദ്യത്തെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു" എന്നു" ഗ്രഹിക്കുക.

ശ്ലോ. 13. സേനാ........വേത്രം=പടനായകന്റെ കൈയിലിരിക്കുന്ന ചെറിയവടി. ഉദ്ഘാതപാതം=കറുവിടാതെ. ഗംഭീരവാദ്യരവം=മനോഹരമായ ബാൻറുവാദ്യം. ഗാനാലാപപൂൎവ്വം. ഗാനാലാപത്തെ ഉൾകൊണ്ടതി. മധു........വാദം=മധുരമായ അത്ഭുതത്തിന്റെ ഒക്ക". തല........രിക്കുന്നതിന്=തലസ്ഥാനമായ ഈ തിരുവനന്തപുരത്തു". നിശാസ്യയിൽ=സന്ധ്യയുടെ ആരംഭത്തിൽ. നേതാവിന്റെ ആജ്ഞാനുസരണം വേത്രമിളക്കി കാണിക്കുന്ന താളത്തിനൊത്താണു" ഭടന്മാർ ബാൻറുവാദ്യം നിൎവ്വഹിക്കുമല്ലോ". സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 14. വീരവനിതാജാതർ=വീരസ്ത്രീകളിൽ ജനിച്ചവർ. (വീരന്മാർ.) സ്മര........നനം=സ്മരകലയിൽ (കാമകലയിൽ) ബോധയോഗ്യംകൊണ്ടുള്ള (അഭ്യാസംകൊണ്ടുള്ള) സ്പന്ദനം (മനസ്സിന്റെ ഇളക്കം.) കാമവികാരമെന്നർത്ഥം എന്ന സാരം. ഉന്നത....... നം=മഹത്തായ ഔദ്ധത്യാതിശവിചാരം. സ്വഭാ.......ശക്തി=സ്വഭാവനയുള്ള പ്രേരകശക്തി. വലംപിരിമേൽ=പലതരക്കാരുടെ മനഃസ്ഥിതിയനുസരിച്ചുള്ള വിവിധവികാരങ്ങൾക്കു" ബാൻറുവാദ്യം വഴിവെക്കുന്നു എന്നു താല്പൎയ്യം. ഉല്പ്രേക്ഷാലങ്കാരം.

ശ്ലോ. 15. മേലായ്=മേൽകൊട്ടിൽ; അതായതു" കെട്ടിടത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറുവശത്തായി. മേല്........ത്തിന്=വിശാലമായ മേൽത്തൊട്ടുകൂടിയതും മേലേവും (വലതും) ആയ കെട്ടിടത്തിന്". കല........ലാവണ്യം=കലാകാന്തിയായ (അതിശയിപ്പിക്കുന്ന) ലാവണ്യം. ത്രികോണകം=മൂന്നുമൂലകൾ. വിശാല........ങ്ങളിൽ=വിസ്താരമേറിയതും അഴകുള്ളതുമായ പ്രണാളങ്ങളിൽ (തൊട്ടികളിൽ). ലീല........തനായി=വിനോദസ്നാനവിധാനത്തിന്" (സുഖമായി കുളിക്കുന്നതിനു)ള്ള യന്ത്രങ്ങളെ ചേൎത്തിട്ടുള്ള വിശേഷമായ അലങ്കാരത്തോടുകൂടി. സമീക്ഷിക്കുന്നു=നല്ലപോലെ കാണുന്നു.

ശ്ലോ. 16. ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ടു" സ്നാനശാലികളെത്തന്നെ വീണ്ടും വൎണ്ണിക്കുന്നു. ബോൎമം=കടീരം. വെൺതാണികൾ=വെള്ളക്കൽ പാത്തികൾ. പ്രസ്രവണകഴൽ=വെള്ളംപോകുന്നതിനുള്ള ക

ഴൽ. പയോധരകൾ=നീർപ്പാത്രങ്ങൾ. തുലാ........ചിതം=തുലാമാസത്തിന്റെ അവസാനത്തിന്നനുസരണമായി. അപ്പോഴത്തെല്ലാ പ്രവർത്തനം നടന്നു്. ഈ ശ്ലോകത്തിലെ അനുപ്രാസങ്ങളും, ഒഴുക്കും, ഭാഷാപദപ്രയോഗാദികളും പ്രത്യേകിച്ചു നോക്കി ഗ്രഹിക്കുക. വെള്ളപ്പൂരത്തെപ്പോലെയും മഴച്ചാറലിനെപ്പോലെയും ശ്ലോകം ഒഴുക്കോടുകൂടി തള്ളിപ്പാടി പോകുന്നതും സഹൃദയർക്കു കാണാം. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 17. ഈ ശ്ലോകത്തിലും പൂർവ്വപദ്യത്തെ തുടർന്ന് പ്രകൃതിവർണ്ണനം. ധാരാവാഹികൾ=ധാരയെ (ഒഴുക്കിനെ) വഹിക്കുന്നവ. പ്രണാളികൾ=കഴലുകൾ. അത്യന്ത.......യോഗങ്ങളാൽ=അത്യന്തം (വളരെ) സ്പഷ്ടമാ (തെളിവാ)യ അയുത (അനേക) ഭാഗങ്ങളിലൂടെ ആവിഷ്കൃതമായ (പുറപ്പെടുന്ന) കൊഴുപ്പും (രുചിപ്പമേറിയതും) കോമളവുമായ പയോബിന്ദുപ്രയോഗങ്ങളാൽ (വെള്ളത്തുള്ളികളെക്കൊണ്ടു്) ജല.......സ്നാനാർത്ഥം=ജലപാതം (വെള്ളച്ചാട്ടം) കൊണ്ടുള്ള നല്ല സുഖത്തോടുകൂടിയ സ്നാനസൗകര്യം. താരം......ധാനം=നിഷ്ക്രിയമായ ഒരുക്കം. അമൂല്യം=വിലമതിക്കാൻ പാടില്ലാത്ത. ഈ സ്നാനവിധാനം വലിയ പ്രഭുക്കന്മാർക്കു, ധനവാന്മാർക്കല്ലാതെ സാധാരണക്കാർക്കായിട്ടുള്ളതല്ലെന്നു് വിവക്ഷ. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 18. മേഘ....ങ്ങന്മാർ=മേഘശ്രേഷ്ഠന്മാരായ (നാട്ടിലുള്ള) കലകളുടെ അഭിവൃദ്ധിയിൽ നിരതന്മാർ. (തല്പരന്മാർ.) നിഃസ്വ....ശേഷം=നിഷ്ഫലകളായ ദുരാവസ്ഥകളേവും ദുർദ്ദശാഹിതയും. സഫലീഭാവം=ഫലവത്തായഭാവം. ഭൂരാ....ലയം=ഭൂരാന്യമായ (പ്രശംസിക്കത്തക്ക)ആസനം (കസേര മുതലായവ.) ദർപ്പണം (കണ്ണാടി) തുടങ്ങിയ ഉപകരണങ്ങളുടെ ആലയം (സാധനങ്ങൾ പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന സ്ഥലം). മേഘങ്ങളായ കലാകാരന്മാർ പോഷിപ്പിക്കുന്നതിൽ നടാകമായിട്ടുള്ള ഉത്സാഹത്തിന്നേയും, മേശ, കസേര, കണ്ണാടി തുടങ്ങിയ സാമാനങ്ങളെക്കാണുമ്പോൾ മനസ്സിലാക്കാം. എന്നു മാത്രമല്ല, അവയുടെ പണിത്തരങ്ങളുടെ വിശേഷം നാട്ടിലെ ശില്പികളുടെ ശില്പകലാനൈപുണ്യത്തെയും നല്ലപോലെ വിളിച്ചറിയിക്കുന്നു. മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് ഇവിടെനിന്നു കല്പിച്ചു ചില സാമാനങ്ങളെ പ്രോത്സാഹനാർത്ഥം വാങ്ങിയെന്നു കേൾക്കയുണ്ടായി. തല്ക്കാലത്താൽ ഈ ശാലപ്രാത്യകവസ്തുസംഗ്രഹമായിരുന്നതിന്നു് എത്രയും ഉചിതമായി.

ശ്ലോ. 19. അന്തേവാസികൾ=അടുത്തുനില്ക്കുന്നവർ. ദിനസപ്തമെഴുന്ന=വാർണ്ണിക്ക്. ചിന്ത=സംബോധന (Personification) അ

വക......ഭാവം=നിന്റെ (ചിന്തയുടെ) ഭാവനാശക്തിയ്ക്കു് അസുലഭമായ (എത്താൻ പാടില്ലാത്ത); അതായതു്, ചിന്തയുടെ ഭാവനാശക്തിയ്ക്കുപോലും അതീതമായ. കടൽക്കാഴ്ചയിൽ= പ്രസ്തുതസാമഗ്രികൾ സജ്ജീകരിച്ചിരുന്ന പന്തലിന്റെമേൽ. ഇതുവരെയുള്ള ശ്ലോകങ്ങൾകൊണ്ടു് ചിത്രനഗരിയുടെ ആദ്യപ്രവേശദ്വാരത്തെയും അതിനടുത്തുള്ള വിശേഷങ്ങളെയും വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇനിമേൽ പ്രധാനപ്രദർശനസ്ഥലത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 20. കഞ്ജാ........സ്ഥലം=താമരപ്പൂവിന്റെ ആകൃതിയിലായിരുന്ന ഒപ്പോ പ്രധാന കാഴ്ചസ്ഥലത്തുള്ള പന്തലിന്റെ സജ്ജീകരണം. ദക്ഷിണാഭിമുഖമായി=തെക്കോട്ടു മുഖമായി. ശ്രീനാഗ.....ങ്ങളിൽ=വിലാസമേറിയ താഴികക്കുടങ്ങളിൽ. ഉത്തര........മഴവില്ലൊപ്പം=വടക്കേ ചക്രവാളത്തിലുള്ള മഴവില്ലുപോലെ. തോരണം=ഇതു് ചിത്രപുരിയിലുള്ള തോരണത്തെ മഴവില്ലാണെന്നു്. ഒന്നാമത്തേതു് നാലാം ശ്ലോകത്തിൽ കാണുക. ഉൽപ്രേക്ഷ. വടക്കേ ചക്രവാളത്തിലുള്ള മഴവില്ലു് അസാധാരണമായതുകൊണ്ടു് അത്ഭുതജനകമായിരിക്കുമല്ലോ. മഹാതോരണം= വലിയ വളച്ചുവാതിൽ.

ശ്ലോ. 21. വളച്ചുവാതിലിൽ ഉള്ള തിരുവിതാംകൂർ രാജകീയ മുദ്രയെ ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ടു് വർണ്ണിക്കുന്നു. ശംഖയുഗ്മം=രണ്ടു ശംഖം. കംബുകലിക=മൊട്ടുപോലുള്ള ശംഖു്. സമുദ്ര........ജിതം= കടലിനും വഞ്ചിരാജ്യത്തിനും തമ്മിലുള്ള ചേർച്ചയെ അടയാളപ്പെടുത്തുന്നതുപോലെയുള്ളതു്. ഗജവീരന്മാരാൽ സേവിക്കപ്പെടുന്ന ശംഖുമുദ്രാവതിയുടെയും വഞ്ചിയുടെയും പാരസ്പര്യബന്ധത്തെ വിശദീകരിക്കുകയാണെന്നു് ഭാവം.

ശ്ലോ. 22. മായാമണിരത്നങ്ങൾ=കൃത്രിമമായ രത്നങ്ങൾ. മൃഗ........മകയകൾ=മാൻ, പക്ഷി, ആന, പാമ്പു്, വള്ളി, പൂക്കൾ ഇവയുടെ ചിത്രങ്ങൾ. ഇമ്പം=രസം. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 23. വല്ലി........കദംബം=വള്ളികളും ചെടികളും. ഉല്ലിഖിതമം=ഉല്ലിഖിതമായ (വരച്ച)തായ. ഗോ........ഗ്രത്തു്=ഗോപുരത്തിന്റെ മുൻവശത്തു്. നാഗ........രംഗത്തിനു്=നാഗരികമായ (നഗരത്തിലുള്ള; പരിഷ്കൃതമായ) പ്രദർശനകലാരംഗത്തിനു്. നല്ലി........പ്രതീതി=സത്തായ (നല്ലതായ) ഉപവന (ഉദ്യാനത്തിന്റെ) പ്രതീതി (ബോധം.)

ശ്ലോ. 24. പ്രഫു......ദളങ്ങൾ=പ്രഫുല്ലമായ (വിടിൎന്ന) ഹൃൽകമലത്തിലെ ദളങ്ങൾ (ഇതളുകൾ) പോലെയുള്ള ശാലാവിഭാഗങ്ങൾ=പ്രദൎശനശാലയുടെ കള്ളുകളോ ഓരോ പ്രത്യേകകക്ഷ്യകൾ. 20-ാം ശ്ലോകം നോക്കുക. അൎത്ഥം=മോക്ഷം. ഇതരശ്ലോകാംഗങ്ങൾ=നല്ലപദ്യത്തിലെ ഓരോ അനുപദങ്ങൾ. പദാൎത്ഥങ്ങൾ=പദങ്ങളുടെ അൎത്ഥങ്ങൾ; സാധനങ്ങൾ. പ്രദൎശനശാലയെ ഒരു താമരപ്പൂവിന്റെ ആകൃതിയായി ഒന്നു കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതിനെ വായനക്കാർ സ്മരിക്കുമല്ലോ. ശാലയിലെ ഓരോ കക്ഷ്യകളെയും ഓരോ ഇതളുകളായി ഭാവനചെയ്തിട്ടുള്ളതിന്റെ ഔചിത്യം ഗ്രാഹ്യം; ഉപമ, മാലോപമ; ശ്ലേഷം.

ശ്ലോ. 25. ഈ ശ്ലോകം തുടങ്ങി ഓരോ പ്രധാനശാലകളെ വൎണ്ണിക്കുന്നു. സവ്യാൎത്ഥദളം=സവ്യ (ഇടത്തുവശ) ത്തിലുള്ള ദളം. (കക്ഷ്യതന്നെ) കാഴ്ചക്കാരെ ഇതുവഴിയാണ് വാളന്റിയൎമ്മാർ കാഴ്ച കാണാൻ കടത്തിവിട്ടുകൊണ്ടിരുന്നതു്. സമുദായോൽകൎഷമാൎഗ്ഗം=സമുദായങ്ങളുടെ ഉന്നതിക്കുള്ളവഴി. തപ്രി......ജനം=തപ്രിതമായും [illegible] (ഭംഗിയോ)ടും കൂടി തങ്ങളെത്തന്നെ ചെയ്യുന്നവർ. ഭാഗം. ദിവ്യ......പൂൎണ്ണം=ശ്രേഷ്ഠമായി അനേകപ്രകാരമായിരിക്കുന്ന ഉപകരണങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള അലങ്കാരത്തോടുകൂടി. ഗുണ....മഹിതി=വിശിഷ്ടമാൎഗ്ഗങ്ങളെക്കൊണ്ടു് (ഗുണനേതാക്കന്മാരെക്കൊണ്ടു് പ്രധാനമായും സ്ത്രീജനങ്ങളാൽ) ആകൎഷിക്കപ്പെട്ടതാകി. സ്ത്രീകളുടെ നേതൃത്വത്തിലുള്ള പ്രദൎശനശാലയാണിവിടെ വൎണ്ണ്യവിഷയം. 3.-ാം ശ്ലോകംവരെയുള്ള പദ്യങ്ങളെല്ലാം പ്രസ്തുത പ്രദൎശനശാലകളെത്തന്നെ വൎണ്ണിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 26. സ്തോത്ര......സൂനങ്ങളാൽ=സ്തോത്രങ്ങളും (God is Love എന്നും മറ്റുമുള്ള വാക്യങ്ങളും) കൃത്രിമ (കൃത്രിമ) മായി ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട കമ്രങ്ങളായ (മനോഹരങ്ങളായ) ലതിക (വള്ളി)കളും മഞ്ജുക്കളായ പ്രസൂനങ്ങളും (പൂക്കളും) കൊണ്ടു്. സൂത്ര....ത്തുരി=സൂത്രം (നൂൽ)കൊണ്ടു് ആലേഖനകൎമ്മത്തി (ചിത്രനിൎമ്മാണത്തി)ലുള്ള ചാതുരി(സാമൎത്ഥ്യം)ഉന്നൽ....ഹൃദയം=ഉന്നതമനോഭാവത്തെ പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്ന ഒരു ക്ഷേത്രത്തിനുള്ള ആരാധിക്കത്തക്കതായ മാഹാത്മ്യം.

ശ്ലോ. 27. മൎമ്മ......രത്നങ്ങൾ=മൎമ്മ (മോഹന)വും ശോഭനവും (പലനിറംകലൎന്നതും.) ആയ മുത്തുകളും രത്നങ്ങളും. വിചി....താരം=വിചിത്രമായ ചിത്രലേഖനങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള അലങ്കാരം. തുംഗാളമായ്=വലിയ തോരണങ്ങളോടുകൂടി. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 28. കന്ദുകങ്ങൾ=പന്തുകൾ. ചില......ചിഹ്നങ്ങൾ=കളിക്കാനുള്ള കൃത്രിമങ്ങളായ മൃഗങ്ങളും പക്ഷികളും. സ്ത്രീ......സാധനങ്ങൾ=സ്ത്രീകളുടെ വാസനാമഹിമയുടെ പ്രകാശനത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട പദാർത്ഥങ്ങൾ.

ശ്ലോ. 29. പ്രദർശ......രമ്യം=പ്രദർശനശാല. രണ്ടമ്മമാർ=പാചകപാഠയകളും, അതിവന്ദ്യകളുമായ രണ്ടു് മഹിളാമണികൾ. ഇവരാണു് ഈ പറമ്പിൽ ഉള്ള സാധനങ്ങളെ കാഴ്ചക്കാർക്കു കാണിച്ചുകൊടുക്കുന്നതും സൂക്ഷിച്ചിരുന്നതും. ഏല......പോതം=ഏലസാരസ്യത്തെ (ഏലയ്ക്കാമണത്തെ) വെളിപ്പെടുത്തുന്ന സുഗന്ധഹാസത്തോടും (പുഞ്ചിരിയോടും) വിനയത്തോടുംകൂടി. കല......ത്തിനു്=കലകളെ അഭിവൃദ്ധമാക്കുന്നതിലുള്ള ഉത്സാഹത്തിനു്. ഉത്തേജനം=പ്രേരണ; മൂർച്ഛപ്പെടുക.

ശ്ലോ. 30. ആപാദാഗ്രം=അടിമുതൽ മുടിവരെ. അനന്യശോഭ=അസാധാരണമായി, കൗതുകവ്യാപാരങ്ങൾ=വിനോദവില്പനകൾ. (fancy sales.) വിവിധ......മരവിച്ചവിലോലങ്ങളായ (ഇളകുന്ന) അപാംഗങ്ങളാ (കടക്കണ്ണുകളാ)കുന്ന പുഷ്പങ്ങളെ അർച്ചിക്കയെന്ന കർമ്മത്തിലുള്ള വിദഗ്ദ്ധന്മാരെ. വരി......കളിൽ=സമ്പൂർണ്ണതപസ്യം.

ശ്ലോ. 31. ബാലാബാലകർ=പെൺകുട്ടികളും ആൺകുട്ടികളും. ബലാൽകാര്യം=ഹഠാദാകർഷിക്കുന്നു. വേല......ടനം=വേലയെ (അതിർ) കവിഞ്ഞ കുതൂഹല (സന്തോഷ)ത്തിന്റെ പ്രകടനം. അമ്മമാർ കുഞ്ഞുങ്ങളോടുകൂടിവന്നു് ലീലാസാമഗ്രികളിൽ കൗതുകം കാണിക്കുന്നു. മൃഗപക്ഷങ്ങളുടെ ബഹുലത, ആരവം ഇവയാൽ, കുട്ടികൾ കളിപ്പാട്ടങ്ങൾ തിരിക്കുമ്പോഴുണ്ടാകുന്ന ഉന്മേഷകോലാഹലങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കിയിരിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 32. നാലഞ്ചികപ്പാവ. ശ്വേത......മാലകൾ=ശ്വേതങ്ങളും (വെളുത്തവയും) അമൂല്യങ്ങളും (വിലമതിക്കാവതല്ലാത്തവയും) ആയ മണി (രത്നം)ങ്ങളെക്കൊണ്ടും പ്രവാളങ്ങളെ (പവിഴങ്ങളെ)ക്കൊണ്ടും രചിതമായ (നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട) നല്ലമാലകൾ. ഉല്ലസ......രായി=ഉല്ലസിതമായ (വളർന്ന) സ്പൃഹാരസ്സു് (നല്ലകൗതുകത്തിനു്—വശരായി (അധീനരായി). നാരികളും.

ശ്ലോ. 33. കേയൂ......ങ്ങൾ=കേയൂരം (തോൾവള.) അംഗദം (കൈവ

ളിന്റ് മേൽധരിയ്ക്കുന്നവളു.) കങ്കണങ്ങൾ=കാപ്പുകൾ. സൌന്ദര്യ........ദാമം=സൌന്ദര്യത്തിന്റ് വിളനിലം. മായൂരാഞ്ചിതപിഞ്ഛകങ്ങൾ=മായൂരമായ (മയിലിന്റെ) അഞ്ചിത (മനോഹര)മായ പീലികൾ. പീയൂ........ഭാസാം=പീയൂഷം (അമൃത്) അംശു (രശ്മി) വായുള്ളവന്റെ (ചന്ദ്രന്റെ) കലയെപ്പോലെ വളഞ്ഞ രത്നങ്ങൾ (ചൂഡാമണികൾ.) ശൈലാ........ശൃംഖലകൾ=പലനിറത്തിലുള്ളമണിമാലകൾ.

ശ്ലോ. 34. കല്യാ........ങ്ങൾ=മംഗളകരങ്ങളായുള്ള മുല്ലപ്പൂക്കളെപ്പോലുള്ള കുന്ദദാമങ്ങൾ. വല്ലീ........മാല്യങ്ങൾ=വള്ളികളെപ്പോലെ നീണ്ടുള്ളതും തങ്കം കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയതും വിശേഷമായ ഇംഗ്ലീഷ്ലിപികളുടെ രൂപത്തിലുള്ളതുമായ മാലകൾ. അന്യത്ര=മറ്റൊരിടത്ത്.

ശ്ലോ. 35. അടുത്ത രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങൾ ഉൽകൃഷ്ടഭാവനാരൂപത്തിലുള്ളവയാണ് (The two Slokas contain imagination of a high order) ഇംഗാലമാലം=വലിയമാല. സലിലം=ജലം. പാർശ്വമാനം=പാറിൽ (തടത്തിൽ) അടങ്ങിയിരിയ്ക്കുന്ന സൌന്ദര്യം. വിലാസാലകർ=പാശ്ചാത്യന്മാർ.

ശ്ലോ. 36. തുംഗാ........ഗുഹാ=തുംഗ (ഉന്നത)വും മഞ്ജുള(മോഹന)വുമായ തുഷാരശൈലഗുഹ. (ഹിമവൽപർവ്വതത്തിലുള്ള ഗുഹ.) ശുഭ്രാ........സക്തി=ശുഭ്രമായ അന്തരാളം സ്ഫുരിക്കുന്ന സംഗമത്തിലുള്ള താല്പര്യം. ഭൂയോ........ഭ്രാന്തി=ഭൂയസ്സായിട്ടുള്ള (ധാരാളമായുള്ള) സംരംഭ (ഉത്സാഹ)ത്തിലെ സംഭ്രാന്തി (സംഭ്രമം). അം....ശക്തി=അംഗാരം. (തീക്കനൽ) പോലുള്ള ആയുധത്തിന്റെ (ശൂലത്തിന്റെ) ശക്തി (പ്രയോഗം.) ശൃം........നാഭി=സംഭോഗോത്ഥജന്യമായ കസ്തൂരി.

ശ്ലോ. 37. ദിവ്യ....പാത്രങ്ങൾ=ദിവ്യമായ മൂലതലത്തിലുള്ള പ്രഫുല്ലമായ സുമനസ്സുകളിൽ (പുഷ്പങ്ങളിൽ) നിന്ന് സമാർജ്ജിതമായ (വാറ്റിയെടുത്ത) മനസ്സിളക്കുന്ന ദ്രവ്യ (സാധന)ത്തിന്റെ ആമോദമാനത്തെ (സുഗന്ധാനന്ദത്തെ) വഹിയ്ക്കുന്ന സ്ഫടിക പാത്രങ്ങൾ. അവ്യാ........യാള=നിഷ്കളങ്കമായ ജിജ്ഞാസയുടെ പ്രകാരേണ. ത്രപാ........കൾ=ത്രപ (ലജ്ജ)യുടെ മറവി (പ്രകടം) മാക്കുന്ന ആകല്പ (ഭൂഷണ)ങ്ങളോടുകൂടിയവർ ലലനാമണി ശ്രീമതികൾ. വിനോദസ്യകൾ=കണ്ടിരിയ്ക്കുന്നവർ. ശൃംഗാരരസം സ്പഷ്ടം.

ശ്ലോ. 38- വ്യാലോ........കതലം=വ്യാലോലമായ (ഇളകുന്ന) ആസവത്തിന്റെ (വാറ്റിയെടുക്കുന്ന മദ്യദ്രവ്യം) വാസനാധനം (പരിമള

ധോരണി) ഠിളിസ്സുന്നതായ ധമ്മില്ലഭാരതലം (കുന്തളഭാരതലം) മിളൽ........മാഞ്ജനികം=മിളത്തായിരിയ്ക്കുന്ന ചിദാലാപാസനത്തിന്" (ഭംഗിയായി ഒതുക്കിവെയ്ക്കുന്നതിന്" ഉതകുന്ന) കേശമാഞ്ജനികം (ചിപ്പുകം) കേശസമ്പത്ത്" ധാരാളമുള്ള സുകേശിനിമാർ കുന്തളഭാരവും ചിപ്പുകളും വാങ്ങുന്നു. പരികരാലങ്കാരം.

ശ്ലോ. 39. സൌരഭ്യാതിശയം=അതിശയ (അധിക) മായ മണം, പത്മിനികം=നായികമാരെ നാലുതരങ്ങളിൽ വിഭജിച്ചിട്ടുള്ളതിൽ ഒരുതരത്തിൽപെട്ട സ്ത്രീകൾ. "രതിമഞ്ജരി" എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ പത്മിനിയെ ഈ വിധം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

"ഭവതി കമലനേത്രാ, നാസികാക്ഷുദ്രരന്ധ്രാ,
അവിരളകുചയുഗ്മാ, ചാരുകേശീ, കൃശാംഗീ,
മൃദുവചനസുശീലാ, ഗീതവാദ്യാനുരക്താ,
സകലതനുസുവേശാ, പത്മിനീ, പത്മഗന്ധാ"

പത്മാഭിരാമാസ്യകം=പത്മത്തെപ്പോലെ അഭിരാമമായ ആസ്യത്തോ (മുഖത്തോ)ടു" കൂടിയവർ. സുഗ........ന്ധത്തിൽ=സുഗന്ധമുള്ള കൃത്രിമമായ പരാഗ (പൊടി) ത്തിൽ. Powder. സംസാരഗ്രസ്തർ=സംസാരത്താൽ ഗ്രസിക്കപ്പെട്ട (വിഴുങ്ങപ്പെട്ട)വർ. സംസൃതി=ഉൽപത്തി. ജനനം ലബ്ധമായതുകൊണ്ടു സൌന്ദര്യാദിഗുണങ്ങളെക്കൊണ്ട്" മനുഷ്യർക്ക്" തൃപ്തിയുണ്ടാകുന്നില്ല. അർത്ഥാന്തരന്യാസം.

ശ്ലോ. 40. ഇനിയും നാലു ശ്ലോകംകൊണ്ട്" വൈദ്യുതയന്ത്രങ്ങൾ പ്രവർത്തിപ്പിച്ചിരുന്ന ശാലയെ വർണ്ണിക്കുന്നു. മായാ........ണാമം=മായാവൈദ്യുതശാസ്ത്രത്തെ (Electricity യെ) സംബന്ധിച്ചുള്ള ചിന്തകന്മാരുടെ മഹാനിപുണത (വളരെ ചുഴിഞ്ഞ)മായ മനോവ്യായാമത്തിന്റെ (വിചാരത്തിന്റെ) അത്ഭുതമായ ശക്തിയുടെ പരിണാമം (പാകത). ഭേദയ........ചിത്ര്യം=ഭേദയങ്ങളും അനേകങ്ങളും മനോജ്ഞങ്ങളുമായ യന്ത്രങ്ങളുടെ ഘടനയിലുള്ള വൈചിത്ര്യം.

ശ്ലോ. 41. ഇഷ്ട............ശ്രവം=സുഖമായ ആശ്ലേഷരസത്തിന്" (ആലിംഗനത്തിന്") യോജിച്ചവിധം. ശീതോ........ദ്ധാന്തം=ശീതോപചാരക്രിയയുടെ സിദ്ധാന്തം. വിദ്യുൽ........ങ്ങളാൽ=വിദ്യുൽഗുണം (വിദ്യുച്ഛക്തി) കൊണ്ട്" ആകൃഷ്ടവും അനായാസവുമായ താലവൃന്തനികരത്തിന്റെ താളക്രമംകൊണ്ട്"; ഇലക്ട്രിക്ക് ഫാനുകളിൽ നിന്ന്" പുറപ്പെടുന്ന തണുത്ത കാറ്റുകൊണ്ട്" അവിടെ വളരെ സുഖമുണ്ടായിരുന്നു.

ശ്ലോ. 42. ശുഭ്ര......ഗോളങ്ങൾകൊണ്ട്=ശുഭ്രവും അമലവും (നിർമ്മലവും) ആയ സ്ഫടികങ്ങൾകൊണ്ട് ആരചിതമായ (ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട) ഗോളങ്ങൾ. (Electric bulbs) ഗോ......തന്ത്രികൾ=ഗോവിനെ (പ്രാകാരത്തെ) ലക്ഷ്യമാക്കി ബന്ധിച്ചിട്ടുള്ള ബലമുള്ളതും സൂക്ഷ്മമായതുമായ ഇരുമ്പുകമ്പികൾ. തടിൽപ്പൂക്കൾ=വിദ്യുൽപ്പൂക്കൾ. ശുഭ്ര......നിര=ശുഭ്രമായ ആതതിന (അന്തഃപുരത്തിന്) യോജിച്ച ശ്രേഷ്ഠമായ വിളക്കുകളുടെ കൂട്ടം.

ശ്ലോ. 43. അന......യന്ത്രങ്ങളിൽ=അനവദ്യ (നിർദ്ദോഷ)മായ അനേകയന്ത്രങ്ങളിൽ. മഹിത ....സാരം=മഹിതമായ (ശ്രേഷ്ഠമായ) വ്യാപാര (പ്രവൃത്തന)ങ്ങളുടെ സൂക്ഷ്മത്തിലും ക്രമത്തിലുമുള്ളതായ ഉപായങ്ങളുടെ അഗാധമായ രഹസ്യസാരം. സമ്യക്=വേണ്ടപോലെ. വിദ്യാർത്ഥികളോടുള്ള നിർദ്ദേശം.

ശ്ലോ. 44. കതുക......ങ്ങളാൽ=സന്തോഷത്തോടുകൂടിയുള്ള അവലോകത്തിന് (കാഴ്ചയ്ക്ക്) പര്യാപ്തമായ പദാർത്ഥങ്ങളെക്കൊണ്ട്. വസന്ത......പൂർവ്വകം=വസന്തോത്സവത്തിന്റെ പ്രൗഢിക്കും ആഘോഷത്തിനും ചേർന്നവിധം. പാദപങ്ങൾ=ഉച്ഛ്രായമുള്ള സസ്യങ്ങൾ. ഉപമ.

ശ്ലോ. 45. സ്ഫാര......സ്വരം=സ്ഫാര (വർദ്ധിച്ച)മായ ഉത്സാഹത്തോടുകൂടി. ഉദ്ഗതി=ഉയർവോട്. കലാ......ലത്തിൽ=കലാലയത്തിലെ ഉത്സംഗതലത്തിൽ (പ്രധാനസ്ഥലത്തിൽ) പ്രശുഷ്ക......ങ്ങളാൽ=പ്രശുഷ്കമായ (വിരസമായ) പല ജോലിത്തിരക്കുകളുടെ പ്രവാഹങ്ങളാൽ (തള്ളൽകൊണ്ട്); ശുഷ്കങ്ങളും എന്നാൽ കർത്തവ്യബോധംകൊണ്ട് തള്ളാൻ വയ്യാത്തവയുമായ ജോലിത്തിരക്കുകളുള്ളതിനാൽ രമണീയമായ ഈ കാര്യങ്ങൾ ഇവിടെനിന്ന് ഉദ്ഘാടനം കാണുന്നതിന് സാധിക്കയില്ലല്ലോ എന്ന് കവി ഖേദിക്കുന്നു. ഭാവികാലങ്കാരം.

ശ്ലോ. 46. പ്രദർശനീയത=കാണേണ്ടതായ കാഴ്ച. എങ്കിലും ആ വൈഭവങ്ങളെ ആകുന്നതും കാവ്യരൂപത്തിൽ ചിത്രീകരിക്കേണ്ടത് ആവശ്യമാണെന്നും, അത് കാലാന്തരത്തിലും കൗതുകാവഹമായിരിക്കുമെന്ന് സാരം.

ശ്ലോ. 47. അടുത്ത ഏഴുശ്ലോകങ്ങൾകൊണ്ട് ജപ്പാൻകാരുടെ വ്യവസായാഭിവൃദ്ധിയെ വർണ്ണിക്കുകയും, തിരുവിതാംകൂറും വ്യവസായവിഷയത്തിൽ ജപ്പാനെ അനുകരിക്കുന്നതു് ഇവിടത്തെ തൊഴിലില്ലായ്മപ്രശ്നത്തിനു ഒരു പരിഹാരമാർഗ്ഗവും ഐശ്വര്യാഭിവൃദ്ധിക്ക് ആസ്പദവും ആയിത്തീരുമെന്ന് കാണിക്കുകയും ചെ

ളുന്നു. സ്തോമം=കൂട്ടം. സമന്താൽ=ചുററുപാടും. സമീ……ശിഷ്ട്യം=സമീചീനവും (യുക്തവും) ആപാതമനോഹരവും (മിനുസവും) ആയ ആവരണത്തി (ചട്ടക്കൂടി) ന്റെ വൈശിഷ്ട്യം. ഉപമ.

ശ്ലോ. 48. വ്യവ……ഭാവം=വ്യവസായങ്ങളിൽ തല്പരമായ മനഃസ്ഥിതി. യാമനാളികൾ=നാഴികമണികൾ. Clocks, Watches etc ജഗ……ച്ഛില്പികൾ=ജഗത്തിന്ന് വശ്യവും ഉജ്ജ്വല (പ്രകാശമാന)വുമായ നിർമ്മാണങ്ങൾ. പാശ്ചാത്യ……നയം=പാശ്ചാത്യന്മാരുടെ ഉഗ്രമായ മത്സരതന്ത്രം. വ്യവസായവിഷയത്തിൽ ജപ്പാൻകാർക്കുള്ള അതിരററ സാമർത്ഥ്യം ലോകപ്രസിദ്ധമാണല്ലൊ. പദാർത്ഥങ്ങളുടെ വൈവിധ്യം, വൈചിത്ര്യം, വിലക്കുറവ്, ആകർഷകത, സാർവ്വത്രികത എന്നിവയെല്ലാം അവരുടെ വ്യവസായഫലങ്ങളാണ്. ഇവയെ അടുത്ത ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്ന് ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണ്.

ശ്ലോ. 49. വ്യവ……മന്ത്രങ്ങൾ=വ്യവസായങ്ങളെ പോഷിപ്പിക്കുന്ന കലാമന്ത്രങ്ങൾ. ഉദ്യൽ……മോദ്=അഭിവൃദ്ധികളായ പരിഷ്കാരങ്ങളുടെ ഉച്ഛൃംഖല (തളപ്പററ) വേഗത്തോടുകൂടി. ഗൗരാ…… ങ്ഗർ=ഗൗരവർണ്ണമുള്ള പീത (മഞ്ഞനിറമുള്ള) വംശത്തിൽ ജനിച്ചവർ (Yellow race). ജപ്പാൻകാർ ചീനക്കാരെപ്പോലെ മഞ്ഞനിറമുള്ളവരാണ്. രോമാഞ്ചദം=രോമാഞ്ചത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്ന. ചമൽ……ഭ്യായം=ചമൽക്കാരവും രസവുമുള്ള ഭാഗം.

ശ്ലോ. 50. അഗ്ര്യം=മുന്ന്. അനന്യസൃതം=ഇതരം. പ്രഭാതാർക്കൻ=ബാലസൂര്യൻ (Japan is called the rising sun); അഭിവൃദ്ധ്യുന്മുഖമായ രാജ്യമെന്ന സാരം. വ്യവ……മദ്ധ്യത്തിൽ=വ്യവസായമഹാധ്വമാകുന്ന ആകാശത്തിന്റെ നടുവിൽ (ഉച്ചത്തിൽ). തദീ……ചിതി=തദീയമായ (ആ രാജ്യത്തെ സംബന്ധിച്ച) അത്ഭുതമായി പ്രകാശമാനമായിരിക്കുന്ന കര (രശ്മിയെന്നും) കൈവേലക (കൈത്തൊഴിലുക) ളുടെ പൊലിമ. ജപ്പാൻകാരുടെ (പ്രഭാതാർക്കന്റെ) കൈത്തൊഴിലുകളുടെ ഫലം (രശ്മി) ചെന്നു പററാത്തേടം എങ്ങുമില്ല. രൂപകം.

ശ്ലോ. 51. അതു……ഗ്യം=അതുല്യമായ (എതിരററ) ആശംസ (പ്രശംസ) ക്കു പററിയ. തടി……ഭംഗി=മിന്നൽപിണരിന്റെ അമോഘവും നിലീനവുമായ (സഫലവും ലയിച്ചുകിടക്കുന്നതുമായ) ഭംഗി. നിലാംബരാഭരണികൾ=നീലപ്പട്ടണികൾ. മിന്നൽക്കൊടികളുടെ വിശേഷമായ തിളക്കം ലയിച്ചുകിടക്കുന്ന നീലമേഘ

ങ്ങളെപ്പോലെ ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു കസവിന്റെ പ്രകാശം വെളിയിൽ നിന്നു കാണിക്കുന്ന തുണികൾ എന്നു താല്പര്യം. ലോലാ........ സ്തോമങ്ങൾ=നിർമ്മലസ്ഫടികംകൊണ്ടുള്ള ലോലങ്ങളായ പാനപാത്രങ്ങൾ. ചണ്ഡ........യോഗ്യം=ചണ്ഡാതപജ്ജ്വാലയെ (കൊടുംവെയിലിന്റെ ചൂടിനെ) നിവാരണംചെയ്യുന്നതിന്നു പര്യാപ്തമായ.

ശ്ലോ. 52. പോതങ്ങൾ=കപ്പലുകൾ. സാനുഗ്രാഹികൾ=ഗ്രാമഫോണുകൾ (Gramaphones·) ഇത്യാകാരങ്ങൾ=അതുല്യങ്ങളായ. ഈ രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങളിലുള്ള സാധനങ്ങളുടെ പരിസംഖ്യാനം (enumeration) കൊണ്ടു എല്ലാം വ്യവസായപദ്ധതികളിൽ ജപ്പാൻകാർ പ്രവേശിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതു വിശദീകരിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 53. ഈ ശ്ലോകത്തിൽ തിരുവിതാംകൂർ ഇതുപോലെ വ്യവസായങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടേണ്ട ആവശ്യകതയെയും അങ്ങിനെ ചെയ്താലുണ്ടാകുന്ന ഐശ്വര്യത്തെയും സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ആധി=മേല്പ്രകാരം വർണ്ണിക്കപ്പെട്ട ജപ്പാൻകാരുടെ ഇപ്രകാരമുള്ള തൊഴിലില്ലാപ്രശ്നം (the problem of unemplyment)· കല........ദേവത=ഐശ്വര്യദേവത. രൂപകം.

ശ്ലോ. 54. ദിവ്യാദർശം=ദിവ്യമായ (ശ്രേഷ്ഠമായ) ആദർശം. ദീനാ........സക്തി=ദീനരക്ഷണം എന്ന പ്രവൃത്തിയോടുള്ള (വിടിന്റ) അത്യാസക്തി (Increasingly growing religious determination to ameliorate the condition of the distressed) അവ്യാ........യുഗം=നിസ്തുലമായി വ്യവസായപരമായ ഒരു പുതിയ യുഗം (a true New Era of real industrial development·) സംപ്രാപ്തമായി=വന്നു. പാവങ്ങളുടെ സംരക്ഷണ വിഷയത്തിൽ ഈ വ്യവസായ പ്രവർത്തനം ഒരു പുതിയ യുഗത്തെ സൃഷ്ടിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും അതിനു കാരണഭൂതമായതു ദിവാന്റെ ഭരണകൗശലതയാണെന്നും അതു തിരുനാളോടു അനുബന്ധിച്ചുവന്നിരിക്കുന്നതു അത്യന്തം ഉചിതമായിരിക്കുന്നുവെന്നും ഭാവം. രൂപകം.

ശ്ലോ. 55. സചിവോത്തമൻ=മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സുകൊണ്ടു സർ. സി പിക്കു നൽകിയ തിരുനാൾ ബഹുമതി. ധിഷണാ........സന്താനം=ഭാവനാഫലം. മാമാ........ങ്കം=മാമാങ്കം (കേരളത്തിൽ ഒരു കാലത്തു നടത്തപ്പെട്ടിരുന്ന ഒരു മഹോത്സവം) പോലുള്ള പ്രവർത്തനം. അതിപ്രഖ്യാതം=വളരെ പ്രസിദ്ധം. ത്രൈ........ക്ഷ്യർ=ഓരോഡിപ്പാർട്ടുമെന്റിലെയും പ്രധാനികൾ. മനോ........ബലം=മനസ്സിനു് അതിരുകവിഞ്ഞ ഉത്സാഹത്തോ

കൂടി. ഇവിടെ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറദ്ധ്യക്ഷന്മാർ ഔദാര്യപൂർവ്വമായ സഹായ സഹകരണങ്ങൾ ചെയ്തുകൊടുക്കുന്നതു് ദിവാൻജിയുടെ ഭരണകൗശലത്തെയും അനുഭാവത്തേയും വെളിവാക്കുന്നു.

മുറി. 56. ഇതുമുതൽ അഞ്ചുപത്തുമുറികൾകൊണ്ടു് വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പുവക പ്രദർശനങ്ങളെ വർണ്ണിക്കുന്നു. ഈ വ്യവസായ പ്രദർശനത്തിൻറെ പ്രാധാന്യം പൊതുവേ ഇതിനുമുമ്പു വർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു് വ്യക്തമാകുമിരിക്കുന്നതിനാൽ ഇനിയും ഓരോ തുറയിലുമുള്ള പ്രദർശനങ്ങളെ വർണ്ണിക്കുന്നതു് വിസ്താരകാരണം ഇടയുള്ളൂ. അതിനാൽ അതിനൊരുമ്പെടുന്നില്ല. എങ്കിലും, കവി വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥനാകകൊണ്ടും ഈ വകുപ്പിലുള്ള പ്രദർശനവസ്തുക്കൾ വിദ്യാഭ്യാസപരമായും സാഹിത്യപരമായും മററു വകുപ്പിലുള്ള വസ്തുക്കളെ അപേക്ഷിച്ചു് അധികം പ്രാധാന്യം വഹിക്കുന്നതുകൊണ്ടും വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പുമാത്രം പ്രത്യേകം എടുത്തുവർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ളതിൻറെ ഔചിത്യം കാണുക. ഇപ്രകാരം.

മുറി. 57. സ്ത്രീജനവാഴി=വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പിലെ പെൺപള്ളിക്കൂടങ്ങൾ വഴിയായി (Women's branch). ചിത്രാർഹം=വിചാരത്തിന്നു് യോജിച്ചതു്. ലേഹ......സാമഗ്രികൾ=ലേഹ്യങ്ങളിലെ (ഔഷധങ്ങളിലെ) ആഹാരങ്ങൾ (food stuffs) ഉ... ലങ്ങൾ (വസ്ത്രങ്ങൾ.) ഭൂഷണങ്ങൾ (അലങ്കാരങ്ങൾ.) കലാസംസ്കാരസാമഗ്രികൾ=കലകളെയും (Arts) സംസ്കാരങ്ങളെയും (cultures) കാണിക്കുന്ന സാധനങ്ങൾ. ഐ രോ......പാത്രങ്ങൾ=ഐശ്വര്യവും അത്ഭുതവുമായ ഭാവനയാൽ രചിതമായ പാത്രങ്ങൾ. കോശ......മഞ്ജരികൾ=കോശങ്ങളാൽ (മൊട്ടുകളാൽ) അലംകൃതമായ മഞ്ജു (മനോഹരം)മായ മഞ്ജരികൾ. കൊച്ചുങ്ങൾ=ലോലവിഭാഗങ്ങൾ (കുറികൾ;) അലമാരികൾ.

മുറി. 58. ഭൂ......പടം=ഭൂഗോളത്തിൻറെ പ്രകൃതിയെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന പടം (Maps showing natural divisions of the earth.) ഭൂ............മായകൾ=ഭൂമീരുഹങ്ങൾ (വൃക്ഷങ്ങൾ) അധിത്യകാഭാഗങ്ങൾ (പർവ്വതത്തിൻറെ മുകൾഭാഗങ്ങൾ) ഉരുശിലാതലങ്ങൾ (വലിയപാറക്കെട്ടുകൾ) പ്രഥിതകാന്താരങ്ങൾ (മഹാവനങ്ങൾ) ഇവയുടെ പ്രതിമായകൾ (പടങ്ങൾ.) ഗോ......ചിത്രങ്ങൾ=ഗോപാലന്മാരുടേയും കിരാതന്മാരുടേയുംമററും ജീവിതങ്ങളെ കാണിക്കുന്ന ചിത്രങ്ങൾ. ശൈല......സ്ഥല

ഞാറം=എഴുതപ്പെട്ട മനോഹരമായ ഗോധൂമ (ഗോതമ്പ്) കൃഷി സ്ഥലങ്ങൾ.

ശ്ലോ. 59. വിസ്മയം=ആശ്ചര്യം. ഉന്ന........ചിത്രം=ഉന്നതമായ (പൊക്കമുള്ള) ശിരസ്സോ (കൊടുമുടിയോ)ടുകൂടിയ കൈലാസത്തിന്റെ ചിത്രം. കലാ.......മരായകം=കലകളുടെ താരുണ്യം (രമണീയകം) നടമാടുന്ന (നല്ലവണ്ണമുള്ള) മാനുകളുടെ വിലോലങ്ങളായ (ഇളകുന്ന) ആലോകന (നോട്ട) ത്തിന്റെ മരായകം. വാതറാം........മരായഭംഗിയായ യശസ്സ്പോലെയുള്ള ധവളാംബുനിർഝര (വെളുത്ത വെള്ളച്ചാട്ട)ത്തോടുകൂടിയ ഗംഗാനദിയുടെ മരായ (പടം.) ഇ........ചകം=മനോഹരമായ ഈ കാഴ്ചകൾ. ചന്ദ്ര........തന്യം=ചന്ദ്രനെ ശേഖര (ശിരോഭൂഷണ) മാക്കിയവന്റെ ചൈതന്യം (സജീവമായ സാന്നിദ്ധ്യം.) വലിയ കൊടുമുടിയുള്ള കൈലാസപർവ്വതം, മാൻ, ഗംഗാനദി, ചന്ദ്രകല ഇവയുടെ ചേർച്ചയാണ് ശിവ സാന്നിദ്ധ്യത്തിന് ഹേതുക്കൾ. വർണ്ണന വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പിനെപ്പറ്റിയാകയാൽ മറ്റൊരർത്ഥംകൂടി ഈ പദ്യത്തിൽ നിന്ന് ഗ്രഹിക്കേണ്ടതുണ്ട്. വിദ്യാഭ്യാസ ഡയറക്ടറായ മി. സി. വി. ചന്ദ്രശേഖരന്റെ ഉത്സാഹശാലിതയെ ഈ കാഴ്ചകൾ സൂചകമായി കാണിക്കുന്നുവോ എന്ന് തോന്നും. മി. ചന്ദ്രശേഖരന്റെ ഉത്തമപുരുഷസാധാരണമായ ദീർഘകായത്വം, കലാപാടവം, താരുണ്യസഹജമായ നോട്ടം, അമലോജ്ജ്വലമായ യശസ്സ് എന്നിവ വിശേഷണങ്ങളിൽ നിന്ന് സൂചിതമാകുന്നു. ശ്ലോകം. ഈ മൂന്നു ശ്ലോകങ്ങളിലുള്ള സാധനങ്ങളുടെ പരിസംഖ്യാനത്താൽ വിദ്യാഭ്യാസ വകുപ്പുവക പ്രദർശനം സാധനങ്ങളുടെ വൈവിധ്യവും വൈശിഷ്ട്യവുംകൊണ്ട് ഏററവും വിജയകരമായിരുന്നു എന്നുകൂടി ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാണ്.

ശ്ലോ. 60. ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ട് കാളേജു വിദ്യാർത്ഥികളുടെ ശാസ്ത്രീയ പ്രദർശനത്തെ പ്രത്യേകം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. നിര.... ന്ത്രങ്ങൾ=നിരവധികളായ യന്ത്രങ്ങളുടെ ഘടനയിലുള്ള സൂക്ഷ്മങ്ങളായ പ്രവൃത്തികളുടെ തത്ത്വങ്ങൾ (തന്ത്രങ്ങൾ) കർമ്മാവിഷ്കരണത്തിനാൽ=പ്രവൃത്തി ചെയ്തുകാണിച്ച് (by practical demonstration.) നിർമ്മായോപം=ഏറ്റവും ആകർഷകമായ സംഭാഷണം. നമ്മെ അറിയിക്കുന്നു=കാഴ്ചക്കാർക്ക് പറഞ്ഞുകൊടുത്തു മനസ്സിലാക്കുന്നു. നവ്യന്ത്യ........ഭാഷ്മി=നവചന്ദ്യമാകുന്ന (നവീനമാതമാകുന്ന) നഭസ്സി (ആകാശത്തി)ൽ ശോഭമാനമാകുന്ന ഉദയസൂര്യന്റെ (സുഖമാകുന്ന ഉദയസൂര്യന്റെ) ഭാഷ്മി. ശാസ്ത്രീയ വിദ്യാപ്തിയിൽ=ശാസ്ത്രീയമാകുന്ന

വിദ്യാലയത്തിൽ. രൂപകം. അർത്ഥാന്തരന്യാസം. കേവലം സാഹിത്യപരമായ വിദ്യാഭ്യാസംകൊണ്ടു് മേലുള്ള കാലത്തു് പ്രയോജനം കുറവാണെന്നും ശാസ്ത്രീയ വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ കൂടുതൽ ശ്രദ്ധ കാണിക്കേണ്ടതു് അത്യാവശ്യമാണെന്നും ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. കാളേജുവിദ്യാർത്ഥികളുടെ സ്വഭാവവിശേഷം കൂടി ഈ ശ്ലോകത്തിൽ നിന്നു കാണാം. പ്രസന്നത, പ്രസംഗസാമർത്ഥ്യം, ലളിതം, പ്രയോഗപ്രാഗത്ഭ്യം ഇത്യാദി.

ശ്ലോ. 61. വിദിത=പ്രസിദ്ധ. ധീമാ.......കാശ്യപ=ധീമാന്മാരായ ശ്രീപത്മനാഭന്റെ ജന്മദിവസത്തിലെ ആഘോഷസമയമായ കാശ്യപ. പ്രകാശമേർ=തേജസ്സിന് പാർക്കുന്നവർ. മറു വാക്യുകളെ വർണ്ണിക്കുന്നതിനുള്ള വൈഷമ്യംകൊണ്ടു് അതിനെ കവി ഒരുങ്ങിയില്ലെങ്കിലും പ്രസിദ്ധന്മാരും തേജോരൂപരുമായ വാനിള്ളവരുമായ ആ ഇറകളിലെ അദ്ധ്യക്ഷന്മാരും, അവരുടെ പ്രാർത്ഥനാസംബന്ധമായ കൃത്യങ്ങൾ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ പേരിലുള്ള ഭക്തിവിശ്വാസാദികൾകൊണ്ടും, കർത്തവ്യബോധംകൊണ്ടും എത്രയും ഭംഗിയായി നിർവഹിച്ചിരുന്നു എന്നു വ്യംഗ്യം.

ശ്ലോ. 62. മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് പ്രാർത്ഥനം തൃക്കൺപാർക്കാനായി എഴുന്നള്ളുന്നു. തിരുമനസ്സിലെ ഒരു നോക്കണ്ടു് ആനന്ദിക്കുന്നതിന് എഴുന്നള്ളത്തു പ്രതീക്ഷിച്ചു് ധാരാളമായ പ്രജകൾ കവിടിയാർറോഡിൽ തിങ്ങി ഉൽക്കണ്ഠയോടെ നില്ക്കുന്നു. കല്യാണം=മംഗളമായ ശോഭ. ഇന്ദിരാദിക്കണ്ണു്=കരിങ്കുവളപ്പോലെയുള്ള തിരുമിഴി. അനിർവാച്യം=പറയാൻ പാടില്ലാത്തതു്. ഉൽക്കണ്ഠാകുലമാനസർ=അധികം ഉൽക്കണ്ഠയോടുകൂടിയ പൗരർ. തങ്ക=പൽപ്പൂമായ. പ്രാർത്ഥനാലയത്തിലേക്കുള്ള എഴുന്നള്ളത്തുകൊണ്ടു് ക്ഷേത്രപ്രവേശനത്തിലും വ്യവസായാഭിവൃദ്ധിയിലും തിരുമനസ്സിലേക്കുള്ള ഗാഢമായ താല്പര്യം പ്രത്യക്ഷമാകുന്നു.

ശ്ലോ. 63. ഇതുമുതൽ എട്ടുശ്ലോകങ്ങൾ കവിടിയാർ കൊട്ടാരത്തിനെപ്പറ്റിയുള്ള വർണ്ണനയാണു്. പ്രജകൾ തിരുമനസ്സിലെ കാണുന്നതിനായി കവിടിയാർ റോഡിലെത്തുമ്പോൾ അവിടുന്നിന്നു് വാലിയകൊട്ടാരം ദർശിക്കുന്നതിന് ഇടയാകുന്നതു സ്വാഭാവികമാകയാൽ ഈ വർണ്ണനയുടെ ഔചിത്യത്തെപ്പറ്റി പ്രത്യേകം പറയേണ്ട ആവശ്യമില്ലല്ലോ. കല്യാണപ്രദം=മംഗളത്തെ നല്കുന്നതു്. കലാ.......പൂർവ്വകം=കലാകല്പനകളുടെ വിശിഷ്ടമായ ആഡംബരത്തോടുകൂടി. കവി ....രാജ്യം=കവിയുടെ ഭാവനാശക്തി. കല്യാണാദ്രി=മഹാമേരുപർവ്വതം. ഇന്ദ്ര.......ക

ടം=ഇന്ദ്രന്റെ മാളികയുടെ താഴികക്കുടം; അഥവാ ഇന്ദ്രനുള്ള സൌധങ്ങളിൽവെച്ചു് ഉത്തമമായിട്ടുള്ളതു്. ഇന്ദ്രൻ സ്വഭവാസത്തിനു് മഹാമേരുവിൽ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള മാളിക എന്നു് താല്പര്യം. മഹാ............ലയം=മഹത്തായ വഞ്ചിഭൂമിയുടെ ഐശ്വര്യത്തിന്നെല്ലാം ഏകസ്ഥലമായ രാജധാനത്തിന്റെ നിലയം=മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് എഴുന്നള്ളിയിരിക്കുന്ന കവടിയാർ കൊട്ടാരം. ഈ ശ്ലോകത്തിന്റെ ആരംഭപാദത്തിൽ തുടങ്ങി അവസാനത്തോളം ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്ന "ക" എന്ന അനുപ്രാസം, ഏകപദിയായക്ഷരപ്രാസങ്ങളുടെ ഐകരൂപ്യം, യമകപ്രായത്വം, പദഘടനകളുടെ വൈശിഷ്ട്യം, ഉപമാലങ്കാരം, അർത്ഥഗാംഭീര്യം ഇവയെല്ലാം കൊണ്ടും കൊട്ടാരത്തിലുള്ള ശില്പകലാവൈവിധ്യം പ്രസ്തുത ശ്ലോകത്തിലുള്ള സാഹിത്യകലാവൈചിത്ര്യംപോലെ തന്നെന്നു് ദ്യോതിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു് ഗ്രഹിക്കുക.

ശ്ലോ. 64. നാനാ ....മയിനാനാവർണ്ണ (പലനിറ)ത്തിലുള്ള സുപർണ്ണ (നല്ലപത്ര)ങ്ങളോടുകൂടിയ മഞ്ജുള (മനോഹരമാ)യ ലതികകളുടേയും (പടർവള്ളികളുടേയും) ബാലദ്രുമ (ചെറുവൃക്ഷ)ങ്ങളുടേയും ആലംബനസ്ഥാനത്തു് അധിഷ്ഠിതമായി (സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു.) ഇവിടെ ശ്ലിഷ്ടമായ സമസ്തപദം വർണ്ണനയ്ക്കു് ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു് കൊട്ടാരത്തിന്റെ മഹിമയേയും മനോഹാരിതയേയുംകൂടി സൂചിപ്പിക്കുന്നതിനാണെന്നു് കവി ഉദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നതായിക്കാണാം. ഇതുപോലെ ഈ കവിതയിലുള്ള വർണ്ണനകളിൽ മറ്റുചിലേടത്തും കവി ഈ സമ്പ്രദായം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു് കാണുക. ഈ സമസ്തപദങ്ങൾ എല്ലാം സംസ്കൃതപദങ്ങളുപയോഗിച്ചു് ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളവയാണെങ്കിലും, ഭാഷാപദങ്ങളെപ്പോലെതന്നെ പ്രസിദ്ധങ്ങളും പ്രചാരത്തിലിരിക്കുന്നവയുമാകയാൽ വായനക്കാർക്കു് സുഗ്രാഹ്യമായിരിക്കുമല്ലോ. ഇവയിലൊന്നിലുംതന്നെ പദാന്തത്തിൽ സംസ്കൃതപ്രത്യയങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ചിട്ടില്ലെന്നുള്ളതും പ്രസ്താവ്യമാണു്. സ്വ........ങ്ങളിൽ=പ്രകൃത്യാതന്നെ ഉദ്ഗത (ഉയർന്ന) പാർശ്വങ്ങളിൽ. ദാന........പൂർവ്വം=ദാനത്തിൽ (ഫലങ്ങളെ ദാനംചെയ്യുന്നതിൽ) ആസക്തിയുള്ള (താല്പര്യമുള്ള) രസാലങ്ങ (മാവുക)ളും, കേരങ്ങ (തെങ്ങുക)ളും, പനസങ്ങളും (പ്ലാവുകളും) ഉള്ള ആരാമങ്ങ (തോപ്പുക)ളോടു പൂർവ്വമായിട്ടുകൂടി. അന്യ........കൃതി=കുറവില്ലാത്ത അലങ്കാരം. സ്വഭാവോക്തി. വിചിത്രാലയം=വിചിത്രമായ (വൈവിധ്യം)കൊണ്ടു് ഭംഗിപൂണ്ട ആലയം (കൊട്ടാരം); വിശേഷപ്പെട്ട ചിത്രാലയം. ചിത്തിരതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ കൊട്ടാരം എന്നുസാരം. ചിത്തിരതിരുനാൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടാണു് മഹാരാജസ്ഥാനം കയ

ടിയാർക്കൊട്ടാരം ആക്കിയതു്". താലങ്കരാദികൾ ഭാവനാസ്ത കങ്ങളാണു് എന്നു് പറയുകയാൽ കൊട്ടാരത്തിൽ നില്ക്കുന്ന അചേതനങ്ങൾകൂടി ത്യാഗവിഷയത്തിൽ ഉന്നിദ്രങ്ങളാണെ ങ്കിൽ അവയുടെ എല്ലാം നാഥനായ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സു കൊണ്ടു് ദാനവിഷയത്തിൽ എത്രമാത്രം ജാഗരൂകനായിരിക്കു മെന്നു് ധ്വനിക്കുന്നു. അർത്ഥാപത്തി.

ശ്ലോ. 65. ആര.......ന്ന=മനോഹരമായ ആകൃതിയിലുള്ള. അന്യനാ....... സ്യം=അപൂർവ്വമായ ആഭോഗങ്ങളുടെ (ഉൾത്തളങ്ങളുടെ) സാമാന്യം (സ്വഭാവേനയുള്ള രസികത്വം). ആര.......പല്ല വങ്ങൾ=ആരക്തവും (ചുവന്നതും) അഭങ്കവും (മുറിവില്ലാ ത്തതും) ആയ പല്ലവങ്ങൾ (തളിരുകൾ) സ്വഭാവോക്തി. തളി കമെന്ന ശബ്ദംകൊണ്ടു് കൊട്ടാരത്തെ ശ്രീകോവിലായിത്ത ന്നെ സങ്കല്പിക്കണമെന്നു് അർത്ഥസാമാന്യം കുറിക്കുന്നു. 'രാജാ പ്രത്യക്ഷദൈവതം' എന്നാണല്ലോ. ചതാമണികളാൽ ആമുക്ത മന്ത്രതന്ത്രവുകൾ, എന്ന പ്രയോഗത്താൽ മഹാരാജാവു തുടങ്ങിയ ഉത്തമജനങ്ങളുടെ ചെളിമാലും വാതായുസ്തിനും ഭാജനങ്ങളായ രാജകുമാരന്മാർ എന്നു അർത്ഥമാധ്വനിക്കുന്നു. "ആരക്താക്ഷ തപല്ലവങ്ങൾ" എന്ന പാഠം കൊട്ടാരത്തിലെ ഉദ്യാനത്തെ സൂ ക്ഷിക്കുന്നതിൽ ചെയ്തിട്ടുള്ള നിഷ്കർഷയെ ഏറ്റുപാടിനെ വെ ളിപ്പെടുത്തുന്നതുകൊണ്ട് രാജകുമാരന്മാർ പരിഗ്രഹന്മാരായ ബ്രാഹ്മണാദികളാണെന്നു് സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 66. പാണ്ഡ്യന്യം=നാലുനിലത്തിലുള്ള. വസ്തുവിചിത്രഭംഗി=നിറത്തി ന്റെ ഭംഗി. വാസനാമഹത്ത്വം=വാസനയുടെ വൈചിത്ര്യം. വസ്തുവസ്തുക്കളെന്യേ മഹാരാജാവു് സാഹിത്യകാരെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിനു് സന്നദ്ധനാണെന്നുള്ള ആശയം ഇ വിടെ പ്രകടിതമായിരിക്കുന്നു. അന്യോക്തി.

ശ്ലോ. 67. ചിത്ര....ത്തിൽ=ചിത്രത്തെ ആകർഷിക്കുന്ന രാജമന്ദിരത്തി ന്റെ മുഖമണ്ഡപത്തിൽ (ഗോപുരത്തിൽ). കുമ്പ.... ...ട്ടിട=അർദ്ധ (പകുതി)സ്ഫുട (സ്പഷ്ടത്തിന്റെ ഛന്ദം)പോലെ വൃത്താകാര ത്തിൽ വികാസമായ ചതുര (മുഖ)ത്തിന്റെ ശിലകൊണ്ടുള്ള വപ്ര (ഭിത്തി) ങ്ങളുടെ മുകൾഭാഗങ്ങളിൽ. കൊട്ടാരത്തിന്റെ ഗോപുരം മുൻവശത്തുള്ള ഗോഡിന്റെ ഭാഗവുമാണു് ഇ വിടെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഉത്ത.......ദീപങ്ങൾ=ഉത്തമമാ യ (വിലയുള്ള) രത്നസാരങ്ങളും (ഇന്ദ്രനീലങ്ങളും) വഴിയെ ത്തുന്ന വൈഡൂര്യവിളക്കുകൾ, ദിവ്യ.......പുരസ്സരം=വിശേഷ പ്പെട്ടവരുടെ നൃത്തങ്ങളാകുന്ന ആകല്പ (അലങ്കാര)ങ്ങളോടുകൂടി. ക്ഷപകൾ=രാത്രികൾ. സ്വഭാവോക്തി. രാത്രികാലത്തു് കൊ ട്ടാരത്തിനു ചുറ്റുമുള്ള മതിലുകളിൽ അതിപ്രഭയോടു ലസിക്കു

ന്ന വിളക്കുകളും രാത്രിയാമത്തെ നിശ്ശേഷം ഇല്ലാതാക്കുന്നു. തമോമയത്തിന്നു് കൊട്ടാരത്തിൽ അശേഷം ഇടം കിട്ടുന്നില്ല. അതിനാൽ നിത്യപ്രകാശവും ഐശ്വര്യവും അവിടെ വിളയാടുന്നുണ്ടെന്നു സാരം.

ശ്ലോ. 68. ഉദ്വാഹം=വിവാഹം. ഏകൈ.......രായ്=പ്രത്യേകമൊരുകൂടി. വധൂധനം=സ്ത്രീധനം. നിരീതരതരം=ഉഗ്രമായ കല്പന. ഈ ശ്ലോകത്തിൽ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലേയ്ക്കു് വിപ്രന്മാരേയും പാവപ്പെട്ടവരേയും സഹായിക്കുന്നതിനുള്ള സന്നദ്ധതയെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. തിരുമനസ്സിലേയ്ക്കു് പാരമ്പര്യമായ ധർമ്മശാസ്ത്രത്തിലുള്ള ജ്ഞാനവും പൂജ്യപൂജാവ്യതിക്രമം ശ്രേയോഹാനിക്കു കാരണഭൂതമാകുമെന്നുള്ള വിശ്വാസവും നല്ലപോലെ ഉണ്ടെന്നു ഇവിടെ വെളിവാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 69. ദ്വാദശാത്മോപമൻ=സൂര്യസമൻ. ചൈത്രരഥനികാശൻ=ചിത്തിരതിരുനാൾ. കേതു......വലയത്തികൾ=കൊടിക്കൂറയോടുകൂടിയ (ഗോപുരത്തിന്മേൽ) പ്രദ്യോതിക്കുന്ന (ശോഭിക്കുന്ന) പ്രാകാരമായ (മതിലുകളുള്ള) പുരത്തിന്റെ വലയത്തികൾ (പരിസരങ്ങൾ.) വിളങ്ങൽ ദ്യോതങ്ങൾ=വിദ്യുന്ന. മിന്നാമിനുങ്ങുകൾ. ഇവിടെ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലേയ്ക്കു് രാജ്യഭരണകാര്യത്തിലുള്ള സവിസ്തരമായ പരിജ്ഞാനം വർണ്ണിതമായിരിക്കുന്നു. വിശദാശയം. തിരുമനസ്സിലെ പരിചാരകന്മാർ എന്നു തോന്നും വണ്ണമുള്ള മതിലുകെട്ടിനകത്തേക്കു് മുഖം കാണിക്കാനായി പ്രവേശിക്കാൻ വരുന്ന വലിയ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെല്ലാം തങ്ങളോടു് രാജ്യസംബന്ധമായുള്ള എന്തെല്ലാം പ്രമേയങ്ങളാണു് (Details) മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് ചോദിക്കുന്നതെന്നു നിശ്ചയമില്ലാതെ ഉല്ക്കണ്ഠിതരായി സൂര്യപ്രകാശത്തിൽ മിന്നാമിനുങ്ങുകളെന്നവണ്ണം നിഷ്പ്രഭന്മാരും ഭയവിഹ്വലന്മാരുമായിത്തീരുന്നു എന്നു സാരം. സൂര്യവംശരാജാക്കന്മാരായ ദിലീപനെപ്പറ്റി കാളിദാസൻ പറഞ്ഞതുപോലെ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് അധൃഷ്യനാണെന്നു് ധ്വനി ഭാവം.

ശ്ലോ. 70. ഈ ശ്ലോകത്തിൽ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് കൊട്ടാരത്തിൽ നിന്നു എഴുന്നള്ളുന്നതിനെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. ഉദ്ഗം തള്ളിത്തിരക്കി=തിരുമനസ്സിനെ കാണുന്നതിനു് കൂടിയ ജനബാഹുല്യത്തെയും എഴുന്നള്ളാറായപ്പോഴേയ്ക്കു് പ്രസ്തുതൈശ്വര്യസാന്നിദ്ധ്യത്തിലേയ്ക്കായി ഏകാഗ്രചിത്തരായി ജനങ്ങൾ നിൽക്കുന്ന അവസ്ഥയേയും ഇവിടെ വ്യക്തമാക്കിയിരിക്കുന്നു. ഉല്കലിക=കാണണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹം. ശ്രീപാർവതീനന്ദനൻ=ശ്രീസേതു പാർവതീബായി മഹാറാണിയുടെ പുത്രൻ.

ശ്ലോ. 71. ശ്രീപാൎവ്വതീനന്ദനൻ എന്ന പദത്തിന് സുബ്രഹ്മണ്യൻ എന്നുള്ള അൎത്ഥവും ഉണ്ടല്ലോ. ഈ ശ്ലോകത്താൽ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സുകൊണ്ട് സുബ്രഹ്മണ്യനാണെന്നു സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നു. പ്രത്യക്ഷശോഭൻ=കണ്ണുന്നമ്പിൽ കാണാവുന്ന ദൈവം; പ്രത്യക്ഷത്തിൽ ഈശ്വര (ശിവ) നോടുകൂടിയവൻ. പ്രജ........ ആയി=തന്റെ പ്രജകളാൽ ആരാധിയ്ക്കപ്പെട്ടവനായി; ജനങ്ങളാൽ സേവ്യനായി. ക്ഷേമ........രതൻ=ഭൂമിയുടെ നിത്യക്ഷേമവിധാനത്തിൽ (നിത്യസുഖമുണ്ടാക്കുന്നതിൽ) രതൻ (താല്പൎയ്യമുള്ളവൻ). ശ്രീചിത്രനക്ഷത്രജൻ=ചിത്തിരതിരുനാൾ; വിശേഷമായ ചിത്രംപോലെയുള്ള നക്ഷത്രത്തിൽ ജനിച്ചവൻ എന്നും; കാൎത്തികനക്ഷത്രം "ശകടവട്ടക" പോലെയാണല്ലോ. അതുകൊണ്ട് സുബ്രഹ്മണ്യന്റെ ജന്മനക്ഷത്രമായ കാൎത്തികയും ഒരു വിചിത്രമായ നക്ഷത്രം തന്നെയാണ്. സുകുമാരകാന്തി=സുകുമാരമായ (മനോഹരമായ) കാന്തി; സ്കന്ദ്"വായ കുമാര (സുബ്രഹ്മണ്യ)ന്റെ കാന്തി എന്നും. വിശ........ഭ്രാജ=വിശദമായ വക്ത്രാംബുജ (മുഖപത്മ)ത്തിന്റെ പ്രത്യഗ്രമായ (പുതിയ) ഭംഗി; ഷഡാനനത്തിന്റെ ഭംഗിയോടുകൂടി എന്നും. സാവിത്രി=അമ്മ. ശ്രീപാൎവ്വതീദേവിക്ക് ഷഡാനനൻ എന്നപോലെ മഹാറാണി തിരുമനസ്സിലേക്ക് തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ചരിതാൎത്ഥതയും ജന്മസാഫല്യവും നൽകി പാൎവ്വതീദേവിയെന്ന നാമധേയത്തിന് പൂൎണ്ണമായ അൎത്ഥം ഉണ്ടാക്കി. ശ്ലോകം

ശ്ലോ. 72. നിർ........ഉപ്പ്=നിൎവ്യാജമായ (കപടമററ) ഭക്ത്യതിശയം. ഉദി........ബ്ദങ്ങൾ=ഉദിക്കുന്നമായ (വളൎന്ന) ആനന്ദ (അത്യന്തസന്തോഷ) ബാഷ്പങ്ങൾ (കണ്ണുനീർ) തിരുമനസ്സിലെ എഴുന്നള്ളത്തു കണ്ടുനിന്ന വിവിധജനങ്ങളുടെ അനേക സംഭാവവിശേഷങ്ങളെ ഇവിടെ വൎണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. യുവതികൾ, യുവാക്കൾ, കുട്ടികൾ, വൃദ്ധജനങ്ങൾ ഇവരൊക്കെത്തന്നെ വയോനുരൂപമായ വികാരപാരവശ്യം പൂണ്ടാണ് തിരുമനസ്സിനെ നോക്കിനിന്നത് എന്ന വൎണ്ണനയിൽ നിന്ന് തങ്ങളുടെ സന്തോഷാതിരേകം വ്യംഗ്യം ഉല്ലേഖം.

ശ്ലോ. 73. ഈയാണ്ടിൽ=1112-ൽ ഇന്ദ്രാശ=ഇന്ദ്രന്റെ ആശ(ദിക്ക്)=കിഴക്ക്. പേശലരുചി=മനോഹരമായശോഭ. ഉഷ........ചാൎക്കിൽ=ഉഷസ്സിലുള്ള സ്വാൎണ്ണകിരണങ്ങളുടെ ആലംബം (ആശ്രയം) പൂണ്ട അംബരച്ചാൎത്തിൽ (ആകാശമണ്ഡലത്തിൽ.) ഇവിടെ പ്രകൃതിതന്നെ, തിരുനാൾ ആഘോഷിക്കുന്നതിന് ഒരുങ്ങിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു എന്ന് ഉൽപ്രേക്ഷിച്ച് തിരുനാളിന്റെ മാഹാത്മ്യം സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

സ്വയാതം=വന്നുചേർന്ന. അഭ്യാഗതം=വന്നുകൂടി. നൂതന........ യോഗ്യം=നൂതനമായ അദ്ധ്യായത്തിൽ ആലേഖനയോഗ്യമായ (എഴുതത്തക്ക) പുതിയ യുഗം A new Era worthy of being written in a fresh chapter. 1112-ൽ സമാഗതമായ തിരുനാൾമഹോത്സവം, തിരുവിതാംകൂറിൽ ഒരു പുതിയ യുഗത്തിനുതന്നെ നിദാനമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഇതു് തിരുവിതാംകൂർ ചരിത്രത്തിന്റെ ഒരു പുതിയ അദ്ധ്യായത്തിൽ എഴുതപ്പെടേണ്ടതാണു്.

ഈ ശ്ലോകം തുടങ്ങി 92-ാംശ്ലോകംവരെ ക്ഷേത്രപ്രവേശനവിളംബരത്തെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 74. ശ്രീമാൻ=രാജാവു്. ഭുവനമന്ദാരകൽപ്പം=ഭൂമിയിലെ കല്പകവൃക്ഷം. അദ്ഭുതപൂർവ്വം=മുൻപുണ്ടാകാത്ത. അതുല........ത്രം=എതിരററതായ ക്ഷേത്രപ്രവേശനവിളംബരം. സ്വാരാജ്യം=സ്വർഗ്ഗം. തിരുനാൾസോപാനം=തിരുനാളാകുന്ന പടി.

ജാതിവ്യത്യാസംകൊണ്ടു് ഏതാണ്ടെല്ലാർക്കും നരകമായിരുന്ന നമ്മുടെ രാജ്യം, ക്ഷേത്രപ്രവേശനവിളംബരം മൂലം, തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് എല്ലാവർക്കും, സ്വർഗ്ഗമാക്കിത്തീർത്തു.

ശ്ലോ. 75. ചേരരാജ്യചരിത്ര......=കഴിഞ്ഞനാടിനെ, ചേരം, ചോളം, പാണ്ഡ്യം എന്നിങ്ങനെ മൂന്നു ഖണ്ഡമായി തിരിച്ചു്, മൂന്നുപേർ ഭരിച്ചിരുന്നു. ഇവയിൽ ചേരരാജ്യത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടതായിരുന്നു കേരളനാടു്. കടലിൽ........ഊഴിയിൽ=കടലിൽനിന്നു കരയുണ്ടാകയും കടലാക്രമണം സംഭവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതു് പ്രകൃതിസാധാരണമാണു്. കേരളം ആവിധം ഉണ്ടായ ഒരു രാജ്യമാണു്. ഭീകരകൃത്യം=ഭയങ്കരമായ കൃത്യം. ആയി........ശാച്=ആയിത്തമാകുന്ന ദുഷ്ടപിശാചു്. ജാതി........ഹതി=ജാതിഭേദത്തിന്റെ മർമ്മത്തു് ആധാരമായ വിളംബരംകൊണ്ടുള്ള ആഹതി (അടി). ചിരകാലമായി, നാട്ടുകാരെ ഭിന്നിപ്പിച്ചു്, പേടിപ്പിച്ചു്, ഒരു സ്വാതന്ത്ര്യം നടത്തിയിരുന്ന അയിത്തപ്പിശാചു്, ഈ നാട്ടിൽനിന്നും ഈ വിളംബരത്താൽ ഇങ്ങിനി വരാതെവണ്ണം ഓടിക്കപ്പെട്ടു എന്നു സാരം.

ശ്ലോ. 76. ശോകാവേഗം=ദുഃഖത്തിന്റെ തള്ളിക്കയററം. സുകൃത........ തീർത്ഥത്തിനാൽ=സുകൃതമേറിയ തിരുമനസ്സിലെ തുമ്പക്കൈയണിഞ്ഞ ഇളവിരൽകൊണ്ടുള്ള ലോകാനുഗ്രഹത്തെ ദാനംചെയ്യുന്നതും, പ്രശസ്തമായ ചലനത്തോടുകൂടിയതുമായ തുല്യംചാർത്തിന്റെ (Signature) തീർത്ഥത്താൽ. ഇതു് മണിപ്രവാളപദങ്ങളെല്ലായും ഭംഗിയാംവണ്ണം ഇണക്കിച്ചേർന്ന ഒരു സമസ്തപദമാണു്.

സ്വീകൃതംവഹിക്കുന്ന, തിരുമനസ്സിലെ തൃക്കൈയണിയാത്ത തൂലികയിൽ (പേനയിൽ) നിന്നും തുല്യംചാർത്തിയപ്പോൾ ഒഴുകിയ മഷിയാണു് തീർത്ഥം എന്നു പറയുന്നതിന്റെ ഔചിത്യം സുഗ്രാഹ്യം. പ്രാണനാഥ........ചാർത്തു് തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് വിളംബരത്തിനു് തുല്യംചാർത്തിയതു് പേനയുടെ പ്രാണനാഥപദത്തോടുകൂടിയാണു്; അതായതു്, പ്രാണനാഥയോടും പേനയോടുംകൂടിയാണു്. "പ്രാണനാഥയോടുകൂടിയാണു്" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു് വിളംബരപ്രസിദ്ധീകരണം അത്യാവശ്യമായ ഒരു ചടങ്ങുപോലെ ഉത്സാഹത്തോടി ചെയ്യുകയാണെന്നു് വെളിവാക്കുന്നു. പേനയോടുകൂടി കല്പിച്ചു് തുല്യംചാർത്തിയെന്നു് വിവക്ഷിക്കുന്ന "ചാർത്ത്" എന്ന പദപ്രയോഗം തിരുമനസ്സിലെ ധീരതയെയും പൂർണ്ണനിശ്ചിതമായ മനസ്സിൽനിന്നു് പിറവിയെടുക്കുന്നതായ ഉദ്ദേശ്യത്തെയും കാണിക്കുന്നു. ക്ഷേത്രാരാധനാനിമിഷങ്ങളെപ്പോലെ, തുല്യംചാർത്തലിനു് നിമിഷങ്ങളെ ഒരു ആവശ്യമുള്ളൂ. അതായതു്, തുല്യംചാർത്തിയതു് അതിശീഘ്രതയോടുകൂടിയാണെന്നുള്ള സൂചന ഒളിഞ്ഞിരിക്കുന്നതു് തിരുമനസ്സിലെ അനിതരസാധാരണമായ പാരമ്പര്യത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങൾ നിരന്തരമായി അടച്ചിരുന്ന പാരമ്പര്യത്തെ തിരുമനസ്സിലെ പേനയിൽ നിന്നു് പുറപ്പെട്ടുള്ള തൊരുതുള്ളി മഷി. അതുമൂലമായ തീർത്ഥത്തിന്റെ പ്രവാഹത്താൽ അശുദ്ധമാകാതെ ഒഴുകിയ കൂടുതൽ ഒരു നിമിഷംകൊണ്ടു് എന്നു് സാരം. പരിശുദ്ധം. ശുക....ങ്ങൾ ശുകന്മാരെപ്പോലെ മധുരമായി ചൊല്ലിക്കൊണ്ടിരുന്ന കവി. ജന്മനാ പറയാൻ പഠിപ്പിച്ച തത്തകളെപ്പോലും ശ്ലോകസാരാംശം പാടിക്കും; നാക്കുള്ള വാക്കാകെ പുകഴ്ത്തുന്ന കീർത്തി ഭക്തിയിലുള്ള ഭാവം. ശുകാദി, "ശുകൻ" തുടങ്ങിയ മഹാകവികളുടെ ശുകമധുരാക്ഷരങ്ങളാണു്. അതായതു്, അല്പജ്ഞനായ ഈ ഗ്രന്ഥകർത്താവിനെപ്പോലെയുള്ളവരല്ല ഈ വിളംബരത്തെ വിഷയമാക്കി കവിതയെഴുതാൻ ഉദ്യമിക്കേണ്ടതു്. അതിനു് മഹാകവികളാണു് യോഗ്യന്മാർ എന്നും വ്യംഗ്യമാക്കി ഗ്രന്ഥകാരന്റെ വിനയം പ്രകാശിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അശോ........മരായ—അശോകചക്രവർത്തിയുടെ ധർമ്മശാസനത്തിന്റെ പ്രതിമയായ. അഹിംസയെത്തന്നെ ഉന്നതമായി സർവ്വജനമൈത്രിയെ പ്രതിഷ്ഠിച്ച മഹാനായ അശോകചക്രവർത്തിയുടെ ധർമ്മശാസനം ഒരു പുതിയ കൃതയുഗാരംഭമായിരുന്നു. അതിനുശേഷം തൽസദൃശമായ ഒരു ന്യായത്തിന്റെ ആവിർഭാവം, സർവ്വജനസമത്വസ്വാതന്ത്ര്യസ്ഥാപനങ്ങളുള്ള സ്വപ്ര

തിഷ്ഠിതങ്ങളാകുന്ന പ്രസ്തുത വിളംബരത്തിലാണ് പ്രത്യക്ഷമാകുന്നത്.

ശ്ലോ. 77. ജാതി.......നാശം=ജാതികളുടെ വ്യാകൃതികൾ (ആകൃതിക്കേറിയിരിക്കുന്ന മാറ്റങ്ങൾ) കൊണ്ട് ജാതമായ ശാപത്തിന്റെ ശേതസ്സ് (sinful fanaticism born of the number and variety of castes) ഉന്മൂലനാശം (വേരോടുകൂടിയുള്ള നാശം) പ്രതിനവ.......സ്ത്രം=പ്രതിനവമായ (വളരെ പുതിയതായ) പ്രസ്താവനയാകുന്ന അസ്ത്രം. അഖണ്ഡസംപ്രീതി=അഖണ്ഡ (അനല്പ) മായ സംപ്രീതി. ലോകപിതാവിന്റെ അളവററ സന്തോഷത്തിന് ഈ വിളംബരത്താൽ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ഉത്തമ പാത്രമായിട്ടുണ്ടെന്നു ഭാവം. രൂപകം.

ശ്ലോ. 78. കാശി.......ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ=തിരുവിതാംകൂറിലെ മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾ കാശിയെപ്പോലെ മാഹാത്മ്യമുള്ളവയാണ്. അവയുടെ പുരാതനത്വവും പുണ്യപാരമ്പര്യവും അത്രമാത്രമുള്ളതിനാൽ അവയിൽ അവർണ്ണർക്കെല്ലാം പ്രവേശനം കൊടുത്തത് അത്യധികം ഉദാരമായ ഒരു കാര്യമാണെന്ന് വ്യംഗ്യം. അവർണ്ണ.......സംഘങ്ങൾ=അവർണ്ണരുടെ പരിശുദ്ധകളായ വനിതകളുടെ കൂട്ടങ്ങൾ. വിളംബരപ്രസിദ്ധീകരണത്തിനു ശേഷം തിരുവിതാംകൂറിലുള്ളവരും വെളിയിൽ നിന്നു വന്നവരുമായ അനേകം അവർണ്ണസ്ത്രീകൾ ആത്മശുദ്ധിയോടും അതിഭക്തിയോടും നമ്മുടെ പല മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിലും പ്രവേശിച്ച് പ്രാർത്ഥന നടത്തിയല്ലോ; "സംതൃപ്തിയാൽ" എന്ന പദംകൊണ്ട് ഇവർക്കും തന്നെ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പ്രവേശനത്തിനും പ്രാർത്ഥനയ്ക്കും യാതൊരു തടസ്സവും ബുദ്ധിമുട്ടും ഉണ്ടായിട്ടില്ലെന്നും സവർണ്ണരും ക്ഷേത്രാധികാരികളും മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ കല്പനയെ ആത്മാർത്ഥമായി അംഗീകരിച്ച് അതിനെ അക്ഷരംപ്രതി അനുഷ്ഠിച്ചു എന്നും വ്യക്തമാകുന്നു. ഓജസ്സ്.......നിത്യം=അവർണ്ണസ്ത്രീകൾ ദിവ്യചൈതന്യം വിളയാടുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പ്രാർത്ഥനയ്ക്കായി ചെല്ലുമ്പോൾ ഐക്യമായി തങ്ങളെ അധഃകൃതാവസ്ഥയിൽനിന്ന് ഉദ്ധരിച്ച തിരുമനസ്സിലേയ്ക്ക് അക്ഷയമായ മംഗളം ഉദിക്കുവാൻ ആത്മാർത്ഥമായി പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു; അനന്യമായ സ്വാർത്ഥപ്രാർത്ഥന ചെയ്യുന്നില്ല. സ്ത്രീഹൃദയം നിയമേന പ്രസാദാത്മകവും സ്വഭാവസ്നേഹപൂർണ്ണവുമാകയാൽ അവരുടെ പ്രാർത്ഥനയ്ക്ക് ഫലലബ്ധി അനതിദൂരമാണെന്നുള്ള അർത്ഥം "അവർണ്ണ.......വരം." എന്ന പ്രയോഗത്തിൽ നിന്നു സിദ്ധമാകുന്നു. ക്ഷേ-ത്രം=വിളനിലം. പ്രസ്തുതവിളംബരത്തിന്റെ വേദമാത

ഫലം, ചിത്തിരതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ യശസ്സ് ലോകരെങ്ങും വ്യാപിക്കുന്നതിന് ഇടയായതാണല്ലൊ.

ശ്ലോ. 79. ഈ ശ്ലോകം പ്രത്യേകിച്ചും പലജാതികളുള്ള ഭാരതത്തിൽ തിരുമനസ്സിലെ വിളംബരം എത്ര വികാരങ്ങളോടുകൂടി അംഗീകൃതമായി എന്ന് വൎണ്ണിക്കുന്നു. ഭരതക്ഷ്......വടക്ക=കന്യാകുമാരിമുതൽ ഹിമാലയപൎവ്വതംവരെ; ഭാരതഭൂമിക്ക് തിരുമനസ്സിലെ വിളംബരത്തിന് വ്യാപ്തിയും പ്രാധാന്യതയും ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു സാരം. കാലോ.......സന്ദേശം=ധീരനും ബാലനുമായ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ കാലോചിതമായ സന്ദേശം. സന്ദേശം കാലോചിതമാണെന്ന് പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് തിരുമനസ്സിലേക്കുള്ള രാജ്യനിൎവ്വാഹകശേഷിയും ദീൎഘദൃഷ്ടിയും വെളിവാകുന്നു. മററു രാജാക്കന്മാൎക്ക് വിചാരിക്കുന്നതിനു പോലും പ്രയാസമായിരുന്ന ഒരു മഹൽകൃത്യം ചെയ്തതു അതിധീരമായ പ്രവൃത്തിയാണല്ലൊ. മഹാരാജാവു ബാലനായിരിക്കുന്ന കാലത്തുതന്നെ ഇത്ര ധീരമായ ഒരു പ്രവൃത്തി ചെയ്തതുകൊണ്ട് ഭാവിയിൽ ഇതുപോലെ ലോകാനുഗ്രഹപ്രദങ്ങളായ പല അപദാനങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിൽ നിന്ന് നമുക്കു പ്രത്യാശിക്കാം.

ശ്ലോ. 80. പ്രാക്......തം=പ്രാക്തനന്മാരായ (പഴഞ്ചനായ) പുരോഹിതന്മാരുടെ (വൈദികരുടെ) അഹിതമായ വിഘാതം (തടസ്സം); വൈദികന്മാരുടെ അപ്രീതിയും തടസ്സവും വരാതിരിക്കാൻ. വിപശ്......ഭാക്=പണ്ഡിതന്മാരുടെ സഭയിൽ പങ്കെടുത്തു. സചിവാഗ്ര്യൻ=ഈ പദം പണ്ഡിതന്മാരുടെ സഭയിൽ സന്നിഹിതനായി തീൎച്ച യുണ്ടാക്കുന്നതിന് മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ മന്ത്രിപാൎശ്വമുള്ള ആദ്ധ്യാത്മികമായ ജ്ഞാനത്തെയും അവകാശത്തെയും സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ഭൂരിജനാഭിപ്രായപ്രകാരം ഒരു പണ്ഡിതസംഘം രൂപീകരിച്ച് ആ കമ്മററിയുടെ അവധാനപൂൎവ്വമായ നിശിതവിചാരത്തിൽ നിന്ന് വെളിപ്പെട്ടതിന്റെ പ്രമാണങ്ങളെയും ശ്രുതിവാക്യങ്ങളെയും അടിസ്ഥാനമാക്കിയാണ് മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലേക്ക് ഈ വിളംബര വിഷയത്തിൽ മന്ത്രി ഉപദേശം നൽകിയതെന്നും, അതുകൊണ്ട് പ്രസ്തുത വിളംബരം ആരുടെ അപ്രീതിക്കും ഇടവരുത്തിട്ടില്ലെന്നും വിശിഷ്യ, സാധുജനങ്ങളും അധഃകൃതർ അനുഭവിച്ചുവന്ന അവശതകളും സങ്കടങ്ങളും അവസാനം അകന്നുപോയിരുന്നു സാരം. രൂപകം. ഉപമ.

ശ്ലോ. 81. ശ്രീമൂലക്ഷ്മജയായ ശിക്ഷ="ശിക്ഷ" എന്നുള്ള പദം സ്ത്രീലിംഗമാണ്. ഇവിടെ അതിനെ വിശേഷിപ്പിക്കുന്ന "ശ്രീമൂലൎക്ഷ്മജ

യായ് എന്ന പദവും സ്ത്രീലിംഗമായിത്തന്നെ ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭാഷയിൽ ഈ പ്രയോഗം ആവശ്യമായുള്ളതല്ല എന്നു് കേരളപാണിനി നോക്കിയാൽ കാണാം. ഈ കൃതിയിൽ അങ്ങനെ വേറെ ഇടത്തും പ്രയോഗം കാണുകയുമില്ല. എന്നിരിക്കെ വിശേഷണം സ്ത്രീലിംഗമായി ഇവിടെ നിർബന്ധമായി ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു്, തിരുമനസ്സിലേക്കു ലഭിച്ചിട്ടുള്ള ശിക്ഷ, (അഭ്യാസം; സ്വഭാവസംസ്കരണം) പ്രധാനമായി ശ്രീമൂലം തിരുനാളിൽ ജനിച്ച സ്വമാതാവിങ്കൽ നിന്നുമാണെന്നു് സൂചിപ്പിക്കുന്നതിനായിട്ടാണു്. വിളംബരം സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം മഹാറാണി തിരുമനസ്സിൽ നിന്നു് എത്രമാത്രം പ്രചോദനം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നും അതിനുള്ള മൗലികമായ അടിസ്ഥാനമുറപ്പിച്ചതു് അവിടുന്നാണെന്നും അതുകൊണ്ടു് അവിടുത്തോടു് ലോകത്തിനു് അതിമാത്രം കടപ്പാടുണ്ടെന്നും വ്യംഗ്യം. കൂടാതെ ശ്രീമൂലം തിരുനാൾ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് ശ്രീചിത്തിരതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനും സ്വഭാവസംസ്കരണത്തിനും കാര്യോചിതമായ ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്തിരുന്നു എന്നുള്ളതും ഇവിടെ പ്രസ്താവിതമായിരിക്കുന്നു. മന........ഉൽക്കർഷം=മനസ്സിന്റെയും ഉദാരപൂർവ്വം മഹിതമായ ആശയത്തോടുകൂടിയതുമായി. ശൈശവകാലത്തു് ബാല്യദശയത്തിൽ നിഷ്പ്രഭമാകുന്ന അനേകവിഷയങ്ങളുണ്ടല്ലോ പിൽക്കാലത്തു് ഫലോന്മുഖങ്ങളാകുന്നതു്. തിരുമനസ്സിലേക്കു് ബാല്യത്തിൽ ലഭിച്ചതായും സമുൽകൃഷ്ടവുമായ അഭ്യസനത്തിനു് മാർഗ്ഗം ലഭിക്കയാൽ അവിടുത്തെ ഹൃദയം സംസ്കൃതമാകയും തൽഫലമായി ഉദിച്ച ആശയങ്ങളെ അവിടുത്തേക്കു് ക്രോഡീകരിക്കാൻ സാധിക്കുകയും ചെയ്തു.

ശ്ലോ. 82. പ്രസ്തുത വിളംബരം മൂലം നാട്ടുകാർക്കുണ്ടായ സ്വാതന്ത്ര്യവും സമാധാനവും, സന്തോഷവും, പ്രകാശപൂർത്തിയും, ആവിധിയിൽ വരിഷ്ഠാത്മത്തിനരികിലുള്ള മംഗളാതിരേകവും ഈ പദ്യത്തിലും അടുത്തതിലുംകൂടി പ്രകൃതിമധുരമായി വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. വേടർക്കുളിക്കുന്നു്=വേടർ മുതലായ അവശസമുദായക്കാർക്കാണല്ലോ ഈ വിളംബരം സ്വാതന്ത്ര്യം പ്രദാനം ചെയ്തതു്. അതുകൊണ്ടു് അവർ അവരുടെ വാസസ്ഥലങ്ങളിൽ വിളംബരം പ്രഖ്യാപിതമായ തിരുനാൾ ദിവസത്തെ മഹോത്സവമായി ആഘോഷിക്കയുണ്ടായി. കൂടാതെ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽകൂടി തിരുനാൾ ആഘോഷിക്കുകയുണ്ടായി എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു, അതു തിരുവിതാംകൂറിൽ സാർവ്വത്രികമായി കൊണ്ടാടപ്പെട്ടുവെന്നു വ്യംഗ്യം. സുന്ദര........അർഭകൻ=സുന്ദരനായ ജഗൽസ്വാതന്ത്ര്യമാകുന്ന ബാലസൂര്യൻ. ലോകം മുഴുവ

മുള്ള പാരതന്ത്ര്യത്തിനു് പ്രധാനകാരണം ജാതിവ്യത്യാസമാണല്ലോ; ആ അന്ധകാരത്തെ ഓട്ടിയോടിക്കുന്നതിനു് ഉദിച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു ബാലസൂര്യനാണു് തിരുമനസ്സിലെ വിളംബരം. അതു് വഞ്ചിനാട്ടിലുണ്ടാകയാൽ ലോകത്തെ എല്ലാവരുടേയും ശ്രദ്ധ ഇങ്ങോട്ടു തിരിഞ്ഞിരിക്കുന്നു എന്നു് വ്യംഗ്യം. രൂപകം.

ശ്ലോ. 83. പാരപ........ഗ്രന്ഥി=പാപഫലമായ പാരതന്ത്ര്യമാകുന്ന കെട്ടു്. സ്വാ....... ഷ=സ്വാതന്ത്ര്യമാകുന്ന സൂര്യന്റെ ശോഭ. തിരുവഞ്ചി=തിരുവിതാംകൂർ, കോലാഹലം=കളകളശബ്ദം, ഉത്സാഹം. യാത്ര ഇനി=ഇനിമേലുള്ള യാത്ര (ഭാവി ഗമനം) പ്രശാന്തി........ബു=പ്രശാന്തിയുടെ സുഷമകൊണ്ടു് സമ്പന്നമായ പമ്പാജലം. ഇവിടെ തിരുവിതാംകൂറിന്റെ ഭാവിഗതിയെ നമ്മുടെ പമ്പാനദിയിൽ ഉള്ള അതിപ്രസിദ്ധമായിരിക്കുന്ന ചുണ്ടൻവള്ളം കളിയായി ഉൽപ്രേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതിന്റെ ഹൃദയംഗമത്വം സ്പഷ്ടം. അജ്ഞാനഫലമായ ദുരാചാരമാകുന്ന അടിമത്വത്തിൽ നിന്നു് വേർപെട്ടു് വഞ്ചിരാജ്യം സ്വതന്ത്രമായി; അടുത്ത ഭാവിയിൽ അത്ഭുതപൂർവമായ പ്രശാന്തിയും ഉൽഗതിയും ഇതിനുണ്ടാകുന്നതാണു്. പ്രശാന്തമായിരിക്കുന്ന പമ്പാനദിയിൽ കളിച്ചുപോകുന്ന ചുണ്ടൻ വള്ളത്തിന്റെ ഗതിയുടെ പ്രതീതി ഈ ശ്ലോകത്തിന്റെ ഉത്തരാർദ്ധത്തിൽ പദഘടനാവിശേഷത്താൽ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതു് കാണാം.

ശ്ലോ. 84. വിഖ്യാതവിളംബരാംബിക=വിഖ്യാതമായ വിളംബരമാകുന്ന അംബിക. മൃതപ്രായർക്കു്=മരിക്കാറായവർക്കു്. മിഷ്ടാമൃതു്=മധുരമായ (സ്വാദുള്ള) അമൃതു്. ഇവിടെ ക്ഷേത്രപ്രവേശനവിളംബരത്തെ അംബികയായി സങ്കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അംബിക എപ്രകാരം രാക്ഷസന്മാരാൽ അപഹൃതമായ അമൃതു് വീണ്ടെടുത്തു മൃതപ്രായരായ ദേവന്മാർക്കു് കൊടുത്തുവോ, അതുപോലെ വിളംബരം മതഭ്രാന്തന്മാരാൽ ബലാല്ക്കാരമായി എടുക്കപ്പെട്ട സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ നിരാശാഗർത്തത്തിൽ മുങ്ങുകിടന്ന സാധുക്കൾക്കു് വീണ്ടും പ്രദാനംചെയ്തു് അവരെ പുനരുദ്ധാരണംചെയ്തു. ഇവിൻ ഭൂഷണമായി=ഇവർക്കു് അലങ്കാരമായി. ഇതി........ഭവം=നവജീവനോദ്ഭവം (പുതിയ ജീവൽചൈതന്യവും) ഇതിയും (ഐശ്വര്യവും) ദ്യുതിക്കുന്ന (പ്രകാശിക്കുന്ന ഭാവിക്കു് (ഭാവികാലത്തിനു്.) ഭദ്രമായ (അടിസ്ഥാനമായ) ഭാസുരമനോഭാവം (നല്ല മനസ്ഥിതി.) മതാസക്തരിൽ=യഥാർത്ഥമതാനുഷ്ഠാനപ്രിയന്മാരിൽ. ഇവർക്കു് അലങ്കാരമായതു്, വാസ്തവത്തിൽ മതപ്രതിപത്തിയുള്ളവർക്കു് ഒരു പുതിയ ചൈതന്യത്തെയും ഐശ്വര്യത്തെയും ഉണ്ടാക്കുന്നതായ ഭാ

വികാലം ഈ വിളംബരത്തിന്റെ ഫലമായി സംജാതമായി
രിക്കുന്നു എന്നുള്ള ശുഭാപ്തി വിശ്വാസപൂർണ്ണമായ ബോധോദയ
മാണ്. ഉത്തരാർദ്ധം ഇങ്ങിനെ അന്വയിക്കേണ്ടതാണ്:—
മതാന്ധകാരിന് ഇരി........ഭാവം ഇവിൻ ഇക്ഷണമായി.

ശ്ലോ. 85. ഇന്നാളോളം = ചിത്തിരതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ ഇരുപത്തി
നാലാം തിരുനാൾ വരെ. ആദ്ധ്വജപാദം = ധ്വജപാദംവരെ = (കൊ
ടിമരത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽവരെ. മാത........ഭൂടം = മാതത്തി
ലെ സംസ്കാരത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനം. വാദം = തർക്കം. അ
സ്ഖലനം = നിർബ്ബന്ധം. യത്ര........സ്ഥാപനം = യാതൊരാളുന്നാൽ
ന്ന് (വജ്രിവാസവാന്) അമൂല്യമായ ഹിന്ദുമതമെന്ന ഭൂമ
ണ്ഡലമായ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ സംസ്ഥാപനം. അതായത്, അ
ധഃകൃതർക്ക് കൊടിമരത്തിന്റെസ്ഥാനംവരെ പ്രവേശനം കൊടു
ത്താൽപോലും ഹിന്ദുസംസ്കാരം പാടെ നശിച്ചുപോകുമെന്ന്
വാദിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന അന്ധവിശ്വാസികൾ, തിരുമനസ്സിലെ
ധീരപ്രവൃത്തിയുടെ ഫലമായ വിളംബരത്താൽ അവരുടെ തെ
റ്റ് ഏതെങ്കിലും ഭയത്തിനോ യാതൊരാവകാശവുമില്ലായിരുന്നുവെന്നുള്ള
ബോധമുള്ളവരായി, നിശ്ശബ്ദരായി തീർന്നിരിക്കുന്നു; എന്നു മാത്രമ
ല്ല, മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ഒരു പുതിയ ഹിന്ദുസാ
മ്രാജ്യം സംസ്ഥാപിക്കുകയാണ് ചെയ്തത് എന്ന് സർവ്വരും ഇ
പ്പോൾ സാഭിമാനം സമ്മതിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

ശ്ലോ. 86. സ്പഷ്ടം.

ശ്ലോ. 87. തിരുമനസ്സിലെ പ്രജകളായ നമ്മുടെ ഹ്രസ്വമായ ജീവിതകാ
ലത്തിൽ ഏറ്റവും ചെയ്യാലാണ് ഈ വിശിഷ്ടമായ വിളംബര
ത്തിന്റെ ആസ്വാദ്യമായ ഫലത്തെ അനുഭവിക്കുന്നതിന് ഇട
യാകുന്നതെന്ന് ഇവിടെ വിവക്ഷിതമായിരിക്കുന്നു. ഉൽകൃ
ഷ്ട........ഇതി = ഉൽകൃഷ്ടമായ വിളംബരത്തിന്റെ ഉത്തമമായ
ഫലത്തിന്റെ ആസ്വാദ്യമായ അനുഭൂതി. (അനുഭവം.) വി
ളംബരത്തെ വിശേഷമായും മധുരഫലങ്ങൾ തരുന്നതായും
ഉള്ള ഒരു വൃക്ഷമായി സങ്കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അദീർഘായുസ്സിനം =
അദീർഘമായ (ചുരുങ്ങിയ) ആയുസ്സിന്റെ സീമ (പരിധി). യു
ഷ്മൽ... ....അടിപ്പ് = നിങ്ങളുടെ ഗതാഗതം. ജഗൽസാമ്രാ
ജ്യം = ജഗത്തിന്റെ മോക്ഷം (Salvation of the world.) മാ
ർഗ്ഗണം = അന്വേഷണം. നമ്മുടെ നാട്ടിന്റെ മാത്രമല്ല ലോക
ത്തിന്റെ മുഴുവൻ രക്ഷയ്ക്ക് ഉതകുന്നതാണ് ഈ വിളം
ബരമെന്നും അത് നമുക്ക് ആദ്യമായി ലഭിച്ചതിനാൽ മതമ
ത്സരങ്ങളെല്ലാം ഉപേക്ഷിച്ച് നാം അതിനെ അതിന്റെ വ്യാ
പ്തി അനുസരിച്ച് പ്രായോഗികമാക്കിത്തീർക്കേണ്ടിയിരുന്നു ഉത്ത

ഭാഗിത്വം വഹിച്ചെങ്കിലേ അതിന്റെ സമഗ്രമായ ഫലം സിദ്ധിക്കയുള്ളു എന്നും സാരം.

ശ്ലോ. 88. മായാത്തകുമഷിക്ക്=മായാത്തതായ തങ്കനിറത്തിലുള്ള മഷിയിൽ (സ്വർണ്ണലിപികളിൽ.) മന്ത്രിതം=മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ കല്പനാനുസരണം മന്ത്രിയാൽ രചിതം. പാവനസ്രീയാനിടിന=പവിത്രവും മനോഹരവുമായ ശോഭയോടുകൂടിയ. താരാവൽലിപിവിന്യാസം=താരാവൽ എന്ന ലിപികളുടെ വിന്യാസം; അതായത് "താരാവൽ" എന്ന തിരുമനസ്സിലെ ഇല്ലപ്പേര്. മായാദീപപടം=സിനിമ. മതമഹാഗ്രന്ഥം=ഭഗവൽഗീത മുതലായ ഗ്രന്ഥങ്ങളെപ്പോലുള്ള നവീന സനാതന മതഗ്രന്ഥം. കാശ്യപി.......കാലം=കാശ്യപി (ഭൂമി)യുടെ സായാഹ്നത്തിന്റെ (സന്ധ്യയുടെ) ഉദയ (ആരംഭ) കാലം. വിശേഷാഭാസം. ഈ പ്രദ്യോതനത്തിന്റെ അന്യാദൃശത്വം മൂലം സ്വർണ്ണലിപികളിൽ ഇത് പോലെ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ ഇല്ലപ്പേരോടുകൂടി പകർത്തി സിനിമകളിലും മതസംബന്ധമായ പുതിയഗ്രന്ഥങ്ങളിലും കല്പാന്തകാലംവരെ ആളുകൾക്ക് ആശ്ചര്യവും കൗതുകവും യഥാർത്ഥമതബോധവും ഉണ്ടാകത്തക്കവണ്ണം കാണാൻ ഇട വരുന്നതാണ്.

ശ്ലോ. 89. വേദാന്തം=വേദത്തിന്റെ ഒടുവിൽ അന്തർഭവിച്ചിട്ടുള്ള ഉപനിഷത്തുകൾ. ഭാഷ്യം=സൂത്രങ്ങളുടെയും, സൂക്തങ്ങളുടെയും വിവരണം. പ്രസൃതം=പ്രസ്തൃതം. വേദ........ത്രം=വേദവിത്തുകളുടെ (വേദജ്ഞന്മാരുടെ) വാദത്തിനും ആശ്രുതത്തിനും (അഭിപ്രായത്തിനും) വിമർശനത്തിനും (പരിശോധനയ്ക്കും) പാത്രമായ വിഷയമായി ഭവിച്ചിരിക്കുന്നു. വിചാരാമൃതം=ആലോചിക്കുംതോറും അധികമധികം ആസ്വാദ്യമായിരിക്കുന്നു. ധീ....ക്ഷമം=ധീ (ബുദ്ധി) യുടെ മാന്ദ്യമാകുന്ന (അടിമത്ത)മാകുന്ന ആയസ(ഇരുമ്പ്) ശൃംഖലാവലയത്തി (വിലങ്ങി)ന്റെ ഭേദനത്തിന് (മുറിച്ചുകളയുന്നതിന്) ക്ഷമമായിരിക്കുന്നു (സമർത്ഥമായത്.) ക്ഷത്ര.......ദനം=ക്ഷത്രിയവംശ്യമായ (ക്ഷത്രിയനാൽ യോജിച്ച) ശാസ്ത്രത്തിന്റെ അഭിനവമായ പ്രകാശനം (Exhibition). ഉല്ലേഖം.

ശ്ലോ. 90. സാഹിത്യാമൃതരസം=സാഹിത്യത്തിന്റെ യഥാർത്ഥമായ രസം. പദംപദം=പദംതോറും (In every word). സ്വദനം=വിളംബരം. ഉദ്യൽകലാസാഹിത്യം=ഉദ്യത്തായ കലയുടെ സമ്പൂർണ്ണത. വാചകം പ്രതി=വാചകംതോറും (In every phrase-). വഴിഞ്ഞിടുന്ന=ധാരാളമായി പ്രവഹിക്കുന്ന. വാക്യങ്ങൾ=സങ്കീർണ്ണമായ വാക്യങ്ങൾ (Sentences). സൗന്ദര്യം=സ

ഹോദരർ. ഏവരും=എല്ലാവരും. നിമ്നോ.......ത്യം=നിമ്ന(താഴ്ന്ന)സ്ഥാനമെന്നും ഉന്നത(ഉയർന്ന)സ്ഥാനമെന്നും ഉള്ള വൈഷമ്യം(ബുദ്ധിയുടെ വൈഷമ്യം;)അതായത് താഴ്ന്നതെന്നും ഉയർന്നതെന്നുമുള്ള വിചാരം ഇല്ലാത്ത. തത്വം=സനാതനമതസിദ്ധാന്തം, അനുശാസിക്ക=ഉപദേശിക്കുക. ആദ്ധ്യാത്മികം=ആത്മാവിനെസംബന്ധിച്ചുള്ള(spiritual). ഈ ശ്ലോകം വിളംബരത്തിന്റെ സാഹിത്യപരമായും കലാപരമായും ആദ്ധ്യാത്മികമായുമുള്ള മാഹാത്മ്യത്തെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. വിളംബരം യഥാർത്ഥമായ സാഹിത്യരസം അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന വാക്കുകളെക്കൊണ്ടും (words) കലാസംപൂർണ്ണമായിരിക്കുന്ന വാചകങ്ങളെ (phrases) കൊണ്ടും നിർമ്മിച്ചിരിക്കുന്ന വാക്യങ്ങളിൽ (sentences) പ്രതിപാദിതമായിരിക്കുന്നു. അത് സമത്വത്തെയും, സാഹോദര്യത്തെയും സ്നേഹമാഹാത്മ്യത്തെയും സർവ്വമതസത്യത്തെയും ഉപദേശിക്കുന്ന സനാതനമതസിദ്ധാന്തവുമാണ്.

ശ്ലോ. 91. ഓമൽത്തിരുമേനി=എല്ലാ പ്രജകൾക്കും ഒരുപോലെ ഇഷ്ടമുള്ള തിരുമേനി. പ്രഥിത=കീർത്തിപ്പെട്ട. സ്വപ്രജാ.......മോദം=തന്റെ പ്രജകൾക്ക് ഏറ്റമാനന്ദം. ആലോച്യ=പ്രത്യാലോചനപ്രകാരം. ശ്രീ.......മണി=ധാരാളം ശ്രുതലയമുള്ളവരിൽവെച്ച് അത്യുത്തമൻ. ആദ്ധ്യാത്മിക.......ഗീത=ആദ്ധ്യാത്മിക (ആത്മാവിനെ സംബന്ധിച്ച)സ്ഫീത(ശ്രേഷ്ഠവും ഉൽകൃഷ്ട)മായ ഉർവീധരിച്ച (ഭൂമിയിലുള്ള) നവ്യഗീത (പുതിയതായ ഭഗവദ്ഗീത). ഉപേന്ദ്രാശ്രിതൻ=ശ്രീപത്മനാഭദാസൻ. സർവജനപ്രിയനും ശ്രുതലയമുള്ളവരിൽ അഗ്രഗണ്യനും ശ്രീപത്മനാഭദാസനായിരിക്കുന്ന ശ്രീചിത്തിരതിരുനാൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാൻ അർജ്ജുനന് ഭഗവദ്ഗീത ഉപദേശിച്ചതുപോലെ ആദ്ധ്യാത്മികമായും ഉൽകൃഷ്ടമായുമുള്ള ഒരു പുതിയ ഗീത ഉർവിയിലുള്ളവർക്കെല്ലാവർക്കും ഉപദേശിച്ചു എന്ന് സാരം. ഉപേന്ദ്രാശ്രിതൻ എന്ന പദത്താൽ ഗീത ഉപദേശിച്ച ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ ദാസനായ തിരുമനസ്സിലേക്ക് ഒരു പുതിയ ഗീത ഉപദേശിക്കുന്നതിന് അവകാശവും അധികാരവും പ്രത്യക്ഷമായിരിക്കുന്നു. കൂടാതെ "ഉർവീധരം" എന്ന പദത്തിന് പ്രധാനമായ അർത്ഥം പർവ്വതമെന്നാണ്. അതുകൊണ്ട് ഉർവീധരനവ്യഗീത എന്നതിന് ശ്രീയേശുക്രിസ്തുവിന്റെ ആദ്ധ്യാത്മികവും അതിവിശിഷ്ടവുമായ "ഗിരിഗീത" (sermon on the Mount) എന്ന് അർത്ഥം. ശ്രീചിത്തിരതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ ക്ഷേത്രപ്രവേശനവിളംബരം ഹിന്ദുക്കൾക്കെന്നപോലെ മറ്റ സർവ്വമതാവലംബികൾക്കും ആദ്ധ്യാത്മികമായ അഭിവൃദ്ധിയെ ഉദ്ദേശിച്ച് ചെയ്തിട്ടുള്ള ഒരു മഹൽകൃത്യമാണെന്ന

വൃത്യം. ഈ ശ്ലോകത്തോടുകൂടി വിളംബരത്തെക്കുറിച്ചുള്ള വർണ്ണന അവസാനിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 92. കവടിയാർകൊട്ടാരത്തിൽനിന്നുള്ള എഴുന്നള്ളത്തോടുകൂടി മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് ചിത്രസഭയിൽ എത്തുന്നതു് ഈ ശ്ലോകത്തിൽ വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. കലാനിരതൻ=കലാപോഷണത്തിൽ തല്പരൻ. "കലാനിരതൻ കാഴ്ചസമ്പത്തിനായി" പരികരാലങ്കാരം. കൂടാതെ സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 93. സമ........ഭടം=സമാജസ്യത്തിന്റെ (സഭയുടെ) സമൃദ്ധി (ധാരാളത്വം) സംസ്കൃത (വഹിച്ച) ഭടം (മോഹനമായ മോടുകൾ) മനോരമം=കല്പ്യമാനം. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 94. സുസ്ഥം. സ്വഭാവോക്തി. ഉൽപ്രേക്ഷ.

ശ്ലോ. 95. ശ്രീമാൻ........ശ്രീമാനായിതൻ=ശ്രീമത്തായ ഭാരതവർഷത്തിന്റെ (ഇൻഡ്യയുടെ) മദ്ധ്യമായ (ശ്രേഷ്ഠമായ) ഭാഗത്തിൽ പ്രഖ്യാതന്മാരായിരിക്കുന്ന (പ്രസിദ്ധികേട്ട) സാമാജികന്മാരുടെ (സഭാംഗങ്ങളുടെ) മദ്ധ്യേ ഭാസിക്കുന്ന (ശുഭ്രമാകുന്ന) ഉഡുപ്പ (ചെറിയ താരക (നക്ഷത്രങ്ങളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ (കൂട്ടത്തിൽ) കലാധരന്റെ (ചന്ദ്രന്റെ) തുല്യമാകുന്ന വിളങ്ങുന്നതോടുകൂടിയവൻ. ധരാസുരേന്ദ്രൻ=ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠൻ. മംഗള........മാധുരി=മധുരമായും മംഗളസൂചകമായുമുള്ള സ്വാഗതവാക്യം എന്നു് സാരം. മാധുരി=മധു.

ശ്ലോ. 96. സാന്ദ്ര........ധ്വനി=അർത്ഥസാന്ദ്രമായ പുകഴ്ചയോടുകൂടി. ഔദാര്യ........ശ്രീ=ഔദാര്യംകൊണ്ടു് താഴ്ന്നിരിക്കുന്ന ശോഭ. ഖി........വല്ലി=ഉള്ളിൽ കവിഞ്ഞു് ഒഴുകുന്ന ഭക്തിയുടെ പ്രകാരം. ആലേഖനാക്രാന്തമാം=ആലേഖനത്തിൽ (എഴുത്തുകുത്തുകളിൽ) ആക്രാന്തമായിരിക്കുന്ന (എപ്പോഴും പ്രവൃത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന.) ഉപചാരം=സൽക്കാരം. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 9 . പ്രദർശനമഹം=പ്രദർശനമാകുന്ന ഉത്സവം. പുനഃസ്വീകൃതൻ =പിന്നീടു് സ്വീകൃതൻ.

ശ്ലോ. 98. നാനാ........ദിവ്യ=നാനാസാധനങ്ങളുടെ സംഗൃഹീതമായിരിക്കുന്ന (ശേഖരിയായി അടുക്കിവച്ചിരിക്കുന്ന) നവീന (പുതിയ) അലിവ്യ (ശോഭ.) ഉത്തമ........ലോകം=ഉത്തമമായ ജ്ഞാനത്തിന്റെ ആസ്വാദനത്തിന് യോഗ്യമായ ലോകം. (വിദ്യാലോകം.) പതാക........ളാൽ=പതാകകളുടെ (കൊടികളുടെ) ഉച്ചങ്ങളാലും പാതങ്ങളാലും (മേല്പോട്ടും കീഴ്പോട്ടും ഉള്ള ഇളക്കങ്ങളാൽ.) ശുഭ........രം=ശുഭമായിരിക്ക

ന്ന അന്തരംഗത്തിൽ ഉൾക്കളിച്ചിരിക്കുന്ന ആമോദം (സന്തോഷം, സൌരഭ്യം.) പരോക്ഷത്തിൽ=പ്രത്യക്ഷമല്ലാത്ത വിധത്തിൽ. വിദ്യാലയങ്ങളുടെ സൽഫലങ്ങളായ പ്രദർശനശാലകൾ അവിടെയുള്ള സാമാനങ്ങളെല്ലാംകൂടെ അടുക്കിയൊതുക്കിവച്ച് മുറികളെല്ലാം ശുദ്ധവും സുഗന്ധപൂർണ്ണവുമാക്കി വിദ്യാർത്ഥിയായ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ കൊടിക്കൂറകളാകുന്ന കൈകളാൽ ക്ഷണിച്ചു. എന്ന് സാരം. ഉൽപ്രേക്ഷ.

ശ്ലോ. 99. ചങ്ക്രമേണൻ=തേന്മാവു്. വാചാ……രൂപം=വാക്കുകൊണ്ട് അവ്യക്തമായിരിക്കുന്ന സുവ്യക്തഭാഷണദശയുടെ രൂപത്തിൽ. അത്യന്തം മധുരവും, ഹൃദയംഗമവുമായ ഭാഷയിൽ എന്നു താല്പര്യം.

ശ്ലോ. 100. മേധാമയൻ=അതിബുദ്ധിമാൻ. ദയാവല്ലഭദാസൻ=ശ്രീപത്മനാഭദാസൻ. അഞ്ചിത……സൃഷ്ടി=അഞ്ചിത (മനോഹര)മായ കലാശില്പങ്ങളാകുന്ന (കലകൾകൊണ്ടുള്ള നാട്ടമാകുന്ന) ദൃശ്യങ്ങളുടെ അജ്ഞാതസൃഷ്ടിയായിരിക്കുന്ന (പ്രാമുഖ്യമേറിയതാകുന്ന) അത്ഭുതസൃഷ്ടി. ഉത്തേജനം=പ്രോത്സാഹനം. തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ചിത്രനഗരം കല്പിച്ച് സ്ഥാപിച്ചു് വ്യവസായകലാപ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് അത്യന്തം പ്രോത്സാഹനത്തെ പ്രദാനംചെയ്തു. ഈ ഒടുവിലത്തെ ശ്ലോകത്തിന്റെ നാലാംപാദം "ശ്രീ" എന്ന അക്ഷരംകൊണ്ട് ആരംഭിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ ഈ കൃതി ശുഭമായി അവസാനിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും ശ്രീചിത്തിരതിരുനാൾ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ പ്രസ്തുത അപദാനത്തിന് മംഗളകരമായ പ്രാധാന്യമുണ്ടെന്നും ധ്വനി വ്യംഗ്യം.

"കവിഹൃദയാമോദം."

എന്ന

വ്യാഖ്യാനം, സമാപ്തം.

ശുഭം.

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി